

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Kamila Lopourová

Vztah dětí mladšího školního věku
k aktivitám nabízeným ve středisku volného času
(se zaměřením na zájmové kroužky)

Olomouc 2013

vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Poličce dne 5. 4. 2013

.....

Děkuji Mgr. Pavle Vyhnákové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a poskytování cenných rad při jejím zpracovávání.

Dále bych chtěla poděkovat Středisku volnému času Mozaika za spolupráci a za možnost vypracování dotazníků.

Obsah

Úvod	6
1 Volný čas	8
1.1 Vymezení volného času.....	8
1.2 Funkce volného času	9
1.3 Volný čas v současnosti.....	10
2 Zájmy	11
2.1 Zájmová činnost.....	11
2.2 Členění zájmové činnosti podle obsahu	12
2.3 Volba zájmové činnosti	15
2.4 Struktura schůzky zájmového kroužku.....	16
3 Střediska pro volný čas dětí a mládeže	18
3.1 Formy zájmového vzdělávání.....	18
3.1.1 Pravidelná zájmová činnost	19
3.1.2 Příležitostná zájmová činnost	19
3.1.3 Prázdninová táborová činnost.....	20
3.1.4 Práce s talentovanou mládeží.....	20
3.1.5 Soutěže a přehlídky vyhlašované nebo doporučené MŠMT ČR.....	20
3.1.6 Spontánní aktivity	20
3.1.7 Odborná pomoc.....	21
3.2 Dokumentace a vnitřní řád střediska volného času	21
3.3 Plánování ve středisku volného času	22
3.4 Prostředí střediska volného času.....	22
3.5 Pracovníci střediska volného času	23
4 Mladší školní věk	24
4.1 Tělesný vývoj.....	24
4.2 Kognitivní vývoj.....	24
4.2.1 Vnímání.....	25
4.2.2 Představivost	25
4.2.3 Paměť	25
4.2.4 Pozornost.....	25

4.2.5 Myšlení	26
4.2.6 Řeč	26
4.3 Emoční vývoj a socializace	26
4.4 Zájmy dětí	27
4.4.1 Výrobně-technické zájmy	27
4.4.2 Kulturní zájmy	28
4.4.3 Zájmy o hry a sporty	28
5 Průzkum ve Středisku volného času Mozaika	29
5.1 Cíle průzkumu	29
5.2 Popis metody průzkumu	29
5.3 Průběh a výsledky průzkumu	30
5.4 Shrnutí a výsledky průzkumu	46
Závěr	49
Seznam použité literatury	50
Seznam příloh	52

Úvod

Pro mladší školní věk, na nějž je zaměřena tato bakalářská práce, je charakteristická touha a nadšení pro novou činnost. Proto je vhodné a důležité předkládat dětem k výběru řadu různorodých činností. Tak si vyzkouší, které činnosti je baví, co jim jde snadno a v čem dosahují dobrých výsledků.

Když se děti aktivně zúčastňují zájmových aktivit, učí se tak plánovat činnosti a řešit vzniklé problémy. Dovedou si stanovit cíl, vymýšlet postupy k jeho dosahování, postupovat dle předem určeného plánu, překonávat překážky a objektivně posuzovat výsledky vlastní práce.

Pokud se děti účastní zájmových aktivit už od začátku školní docházky, postupně si zvyknou zabývat se užitečnou činností a vhodně využívat volný čas i v dospělosti (Němec, 2002, s. 24).

Velkou úlohu ve výběru zájmového kroužku u dítěte mají i jeho rodiče. U dětí se projevuje někdy talent už od malička, a proto by se rodiče měli snažit, aby se dítě v tomto směru vyvíjelo a zdokonalovalo. Neměli by nutit své děti chodit do kroužků, do nichž nechtějí. A naopak je podporovat ve věcech, které děti baví a ve kterých jsou dobří.

Kolik kroužků dítě stihne v jednom týdnu navštěvovat? Je to určitě různé – některé dítě zvládá chodit jenom na jeden kroužek a jiné naopak třeba stíhá kroužků deset. Závisí to hlavně na talentu a na věku dítěte. Když je totiž dítě starší, přibývají mu starosti se školou, proto více času věnuje úkolům a přípravám na studium. Někdy je tak přetíženo studiem, že na zájmové kroužky už nemá tolik času.

U volby zájmového kroužku se také musí počítat s tím, že to nebude zadarmo. Každá zábava něco stojí. Nejde ani tak o zápisné do kroužku, ale hlavně o další výdaje, které budou s provozováním daného kroužku souviset. Pokud syn nebo dcera chtějí hrát na nějaký hudební nástroj, není dobré jim vybírat ten nejlevnější. Když například mají talent na hru na klavír, měli bychom jim klavír v rámci svých možností pořídit domů, aby svůj talent mohli vyvíjet a zdokonalovat. Myslím si, že investice do dětských zájmů je jedna z nejhezčích a nejužitečnějších. Není nic lepšího než podpořit talent svých potomků.

Pro některé rodiny jsou ale kroužky hodně finančně náročné. Je tedy velká škoda, že si děti ze sociálně slabých rodin většinou nemůžou zájmové kroužky dovolit.

Zájmové kroužky jsou nejčastěji realizovány ve střediscích volného času. Je velice dobré, že existují takové organizace, které umožňují dětem smysluplně trávit volný čas.

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo charakterizovat vztah dětí k aktivitám nabízeným ve Středisku volného času Mozaika v Poličce, zejména k zájmovým kroužkům.

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě části – na teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části práce je charakterizovat základní pojmy, které souvisí se zkoumanou problematikou. Nejprve jsem se věnovala volnému času, dále jsem charakterizovala zájmy a zájmovou činnost. V další kapitole jsem popisovala střediska pro volný čas dětí a mládeže, kde děti navštěvují různé zájmové kroužky. Zaměřila jsem se na formy zájmového vzdělávání, dokumentaci a vnitřní řád, plánování, prostředí a pracovníky střediska volného času. Nakonec jsem charakterizovala mladší školní věk, jeho specifika v motorickém, kognitivním, emočním a sociálním vývoji.

Empirická část přináší popis a výsledky průzkumného šetření, jehož prostřednictvím jsem se snažila naplnit hlavní cíl bakalářské práce. Pokud se stanovený cíl podaří splnit, věřím, že získané výsledky budou inspirací pro střediska volného času, ale například také pro rodiče dětí mladšího školního věku.

1 Volný čas

Volný čas patří k součásti života člověka. Z pedagogické stránky je nezbytné a užitečné do volného času člověka výchovně vstupovat a ovlivňovat ho (Vyhnálková in Kantorová, 2010, s. 159).

Každému člověku volný čas umožňuje svobodnou volbu činnosti. Tuto činnost si jedinci sice vybírají omezeně, nicméně není omezována společenskými či osobními povinnostmi, mají z ní pocit uspokojení, radostné zážitky a vykonávají ji dobrovolně (Hájek, 2004, s. 28).

1.1 Vymezení volného času

S volným časem se lidé setkávali už v minulosti. Střídání činnosti a odpočinku se shoduje s biologickým rytmem, u člověka získalo formu střídání práce a volného času (Spousta, 1994, s. 10).

Co si lidé představí pod pojmem volný čas? Každý si vybaví něco jiného, například to může být poslech hudby, sledování televize, četba, domácí mazlíčci, ruční práce, zahrádka, cestování, různé sporty apod. Jsou to činnosti, které máme rádi a které nás baví. Jak se člověk může s volným časem naučit hospodařit? Pávková (1999, s. 12) uvádí, že základ určitě zajistí rodina, eventuálně dědičnost. Děti kopírují své rodiče a v podstatě přebírají jejich životní styl i způsob trávení volného času. Vždy to neplatí avšak působení rodiny, rodičů, sourozenců a dalších příbuzných velmi intenzivně a nepřetržitě člověka ovlivňuje. Existují však i jiné vlivy, kromě rodiny, působící na člověka. Spadají do nich hromadné sdělovací prostředky, škola, učitelé, kamarádi, sousedé, vrstevníci.

Můžeme se setkat s různými definicemi volného času. Například podle Němce (2002, s. 17) volný čas „je čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu.“

Pávková (1999, s. 15) definuje volný čas jako „opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“

Dle Špičáka (1990, s. 17) je „volný čas ta část celkového denního času člověka, kterou může disponovat po splnění povinností souvisejících s veškerou společensky nutnou profesionální činností včetně výdělečné práce přes čas a po realizaci dalších činností nezbytně nutných pro udržení jeho biologické a společenské existence.“

Vážanský (2001, s. 15) vymezuje volný čas jako „rozsáhlou sféru, kterou neovlivňují pouze vlastní pravidla, zákony a normy. Jako součást komplexního dění průmyslově společenského systému, organizace lidí a moderní civilizace se podřizuje, respektuje působení všech determinant, nepřipouští odlišné chápání příčinných činitelů.“

Podle Bláhy (1984, s. 31) „chceme-li vymezit oblast volného času dětí – žáků základní školy, musíme odečíst nejprve od veškerého denního času dobu spojenou s povinnou školní docházkou a povinným vyučováním. Tato doba a činnost je pro děti jistou sférou nutnosti, která je stanovena zákonem a vymezena závažným učebním plánem.“

Všichni tyto autoři definují volný čas podobnými definicemi. Asi nejvíc pojem volný čas vystihuje definice Němce, protože činnosti ve volném čase by nám měly přinášet hlavně zábavu. Někdo je tak zaneprázdněný (například svou prací), že ani neví, co volný čas je. Takoví lidé by si určitě měli najít místo i pro zábavu a odpočinek.

1.2 Funkce volného času

Každý od svého volného času očekává odpočinek, uvolnění, seznámení s druhými lidmi, zábavu, naučení nových a zajímavých věcí apod. Tyto činnosti můžeme shrnout do systému mnohočetných funkcí volného času. Funkce volného času vysvětlují smysl, který pro jednotlivce a společnost volný čas má (Vyhnálková in Kantorová, 2010, s. 162).

Například slovenská autorka Kratochvílová (2004, s. 87-88) uvádí těchto pět funkcí volného času:

1. **zdravotně hygienická funkce** zahrnuje možnost uvolnění, odpočinku, rekreace, dále i například poslech hudby nebo četba,
2. **seberealizační funkce** znamená rozvíjení individuálních předpokladů, zájmů, schopností a nadání,
3. **formativně výchovná funkce** vytváří přijatelné podmínky pro rozvoj osobnosti a sebeuplatnění ve volném čase,
4. **socializační (společenská) funkce** tvoří předpoklady pro navazování sociálních kontaktů a vztahů ve volném čase jak ve vrstevnické skupině, tak i v celé společnosti,

5. **preventivní funkce** předchází sociálně-patologickým jevům.

Na naplnění těchto funkcí, které vyobrazují významy volného času, by se zejména měla podílet společnost a výchova.

Naopak Špičák (1990, s. 18) dělí funkce volného času následovně:

1. **regenerační** – patří sem aktivní i pasivní odpočinek, jedinec vyhledává samotu a ticho,
2. **kompenzační** – zde řadíme zábavu, která má uvolňovat psychické napětí a udržovat duševní rovnováhu,
3. **ideační** – výchovná funkce vytvářející místo pro další vývoj člověka.

1.3 **Volný čas v současnosti**

Člověk v současné době vede převážně sedavý způsob života. Má nedostatek sportu a místo toho, aby chodil pěšky, tak raději jede automobilem nebo jiným dopravním prostředkem. Už nejsou tak běžné práce na zahrádkách nebo vycházky přírodou. Místo toho lidé sedí u televize a děti hrají hry na počítači. Je to hlavně negativní pro ty děti. V mých dětských letech ještě nebyly počítače tak populární a já si užívala dětského života – rodiče si se mnou hráli nebo vymýšleli nějaké společné aktivity, chodila jsem ven s kamarády, kde jsme hráli různé hry apod. Je určitě důležité vést děti už od útlého dětství ke správným stravovacím návykům, vybudovat u nich kladný vztah k pohybové aktivitě atd.

„V soudobé společnosti se stává volný čas do značné míry doménou konzumu, jenž je převážně cílem lidského snažení, nikoli jen prostředkem“ (Němec, 2002, s. 16). Lidé většinou hodně pracují, budují kariéru a na svůj volný čas zapomínají.

Společnost, technika a věda ovlivňují soukromý život člověka. Moderní technika poskytuje různé druhy zábavy, o kterých ještě na začátku našeho století nebylo téměř známo. Můžeme si poslechnout rádio, dívat se na televizi, jít do kina nebo si vyjet na motorce (Filipcová, 1966, s. 13).

2 Zájmy

Určitě každý člověk má nějaké zájmy, které většinou realizuje ve svém volném čase. Podle Kratochvílové se zájmy začínají vyvíjet už v dětském věku a ustálí se v době dospívání. Formují se tedy během života vlivem individuálních předpokladů a sociálního prostředí, hlavně výchovy (Kratochvílová, 2004, s. 192).

„Zájem můžeme charakterizovat jako osobnostní vlastnost, vyjadřující vztah k předmětům či jevům, kterým člověk připisuje zvláštní význam“ (Němec, 2002, s. 23).

Z pedagogického hlediska jsou zájmy významné:

- „při poznávání osobnosti v teoretické i praktické rovině,
- při výchovném působení na formování osobnosti v souladu s jejím individuálními předpoklady,
- při utváření osobnosti v procesu personalizace a socializace“ (Kratochvílová, 2004, s. 193).

2.1 Zájmová činnost

Zájmová činnost patří k důležitým volnočasovým aktivitám dětí, mládeže i dospělých. „Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci“ (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008, s. 92).

Němec (2002, s. 23) uvádí, že „zájmové činnosti jsou aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Podílí se na formování názorů, postojů a přesvědčení jedince. Zájmová činnost má na rozdíl od zábavy a odpočinku vždy aktivní charakter.“

Podle Kratochvílové (2004, s. 195) je zájmová činnost „významná pro odkrývání, projevení i rozvoj nadání a talentu, pro formování osobnosti, utváření dovedností a návyků, pro získávání, prohlubování i uplatňování vědomostí, poznatků a praktických zkušeností z různých oblastí činností, pro formování a celkový rozvoj osobnosti, jejího aktivního způsobu života.“

Zájmové činnosti dávají možnost svobodné volby, díky nim se dětem nabízí zvýšení výběru v oblastech pracovních zájmů, poskytují dětem vybrat si podle vlastních zájmů své

povolání, učí děti, jak si zrealizovat zábavu a práci, díky zájmovým činnostem mají děti možnost pracovat samostatně a tvořivě (Kratochvílová, 2004, s. 195).

Obsah zájmové činnosti se rozlišuje podle náročnosti práce, věku, stupně obecnosti nebo specializovanosti zájmové činnosti a její návaznosti na předchozí průpravu. U dětí předškolního věku převládá zájem o činnost jako takovou. Dětem v mladším školním věku je potřebné k výběru zájmových aktivit předkládat takové činnosti, při kterých se mění jak obsah činnosti, tak i prostředí, ve kterém tyto činnosti probíhají.

S přibývajícím věkem se zájmy specializují a prohlubují. Je nutné zajistit trvalost a návaznost zájmů. Také je potřeba soustavné podněcování, rozvíjení a usměrňování vytvářejících se zájmů rozmanitými prostředky tak, aby jejich zaměření odpovídalo individuálním a společenským potřebám. Dospívající děti své zájmy prožívají silněji a věnují jim více času.

Neustálým prvkem života dětí by měla být hodnotná zájmová činnost. Tato činnost zaplňuje volný čas dětí a navíc je důležitým nástrojem výchovy všestranně a harmonicky rozvinuté osobnosti.

Zájmové činnosti poskytují velké množství podnětů pro rozvoj poznávacích procesů (vnímání, paměti, představivosti, fantazie, myšlení, řeči). Děti mají možnost k samostatnému plánování činnosti a k řešení problémů. Rozšiřují si obzor, obohacují své znalosti a učí se využívat teoretické poznatky, které v praxi můžou ověřovat.

Zájmová činnost rozvíjí a podporuje tvořivost, zdravou společenskou aktivitu a samostatnost. Tím děti vede k vhodné účasti na hospodářském, politickém a kulturním životě společnosti (Pávková, 1999, s. 102).

2.2 Členění zájmové činnosti podle obsahu

Zájmová činnost se uskutečňuje v různých odvětvích lidské činnosti – podle směru zájmů. Členění zájmů se neliší, ale každý autor má občas jiné znění. Autoři se, ve většině případů, shodují.

Členění zájmových činností podle Pávkové (1999, s. 98-101):

Zájmové činnosti společenskovední

Zahrnují činnosti, které přispívají k poznání některých historických souvislostí a k poznání aktuálního společenského dění. Mají vztah k mateřskému jazyku, k vlasti, k humanistickým a demokratickým tradicím našeho národa. Výchova k vlastenectví, k partnerství, k rodičovství, společenská výchova, jazykověda a sběratelství patří mezi základní oblasti společenskovedního zaměření.

Do těchto činností patří například poznávání významných objektů v místě bydliště školy, seznamování s historickými objekty a památnými místy, která souvisejí s národními dějinami, informace o životě a díle významných osobností, které mají vztah k regionu, oslavy státních svátků, významných dnů, výročí a událostí, dodržování tradic školy, výchovného zařízení (akademie, dny otevřených dveří, výročí založení, ples, společenská setkání...), oslavy narozenin, svátků apod., dodržování lidových tradic, zvyků, seznamování s jejich vznikem (Vánoce, Velikonoc apod.), zájmové studium cizích jazyků.

Zájmové činnosti pracovně-technické

Pomáhají k systematickému zlepšování manuálních dovedností, obohacování vědomostí o technické poznatky i k aplikaci těchto poznatků v praxi. U žáků se vytváří zájem o tvořivou práci a o přiměřenou účast na řešení současných problémů vědy a techniky.

„Pracovně-technická zájmová činnost by měla podporovat přirozenou touhu dětí po aktivním uplatnění v oblasti techniky, rozvíjet jejich technické myšlení a představivost“ (Pávková, 1999, s. 98).

Rozvoj nových oborů, jako je např. kybernetika, elektrotechnika, elektronika a výpočetní technika, významně ovlivnil zájmovou aktivitu dětí. Pracovně-technické zájmové činnosti pomocí nejnovějších odborných poznatků připravují žáky na úkoly, které je v dospělosti čekají.

Do pracovně-technických zájmových činností řadíme práci s různými materiály (papír, dřevo, kov, textil, plasty, sklo, aj.), modelářské práce, elektronika a výpočetní technika, příprava pokrmů, činnosti související s dopravní výchovou.

Zájmové činnosti přírodovědné

Tyto činnosti pěstují vztah k přírodě a k její ochraně. Rozšiřují zájem o pěstitelství a chovatelství.

U nejmladších dětí by obsah přírodovědných zájmových činností měl vycházet z toho, že jsou schopni naučit se poznatky o živočišných, rostlinách a neživé přírodě, tak i některé dovednosti v péči o ně. Pozorování přírody na vycházkách patří mezi nejčastější činnost. Vychovatel by měl toto pozorování přírody propojovat s její ochranou i se sbíráním přírodovědného materiálu a realizovat je hlavně pomocí různých praktických činností.

Děti mladšího školního věku mají blízký vztah ke zvířatům. Proto je vhodné přírodovědnou činnost směřovat na význam živočichů v přirozených životních podmínkách a na poznávání způsobu života zvířat.

Starší děti se začínají zajímat o specializované činnosti, jako je například pěstitelství, rybářství, včelařství apod.

Zájmové činnosti přírodovědné zahrnují například pěstitelské práce (pěstování pokojových rostlin, práce na zahradě), chovatelství, činnosti zaměřené na ochranu a tvorbu životního prostředí, práce s odbornou a populárně-naučnou literaturou (atlasy, encyklopedie), spolupráce s institucemi (muzea, botanické a zoologické zahrady, hvězdárny, stanice přírodovědců, atd.), specializované zájmové činnosti (rybářství, včelařství, myslivost).

Zájmové činnosti estetickovýchovné

„Utvářejí a formují estetické vztahy dětí k přírodě, společnosti a jejím materiálním a kulturním hodnotám. Činnosti jsou zaměřeny na rozvíjení výtvarného, hudebního, literárního, dramatického a hudebně-pohybového projevu, na kulturu chování a výchovu vkusu, rozvoj tvořivosti.“ (Pávková, 1999, str. 100)

Pro zájmovou činnost estetickovýchovného charakteru jsou významné aktivity, kde se uplatňuje estetický vztah ke skutečnosti – kulturní akce, různé typy vycházek, přehlídky činností a důležité jsou také vlastní tvořivé aktivity. Všechny tyto činnosti nesou nové emocionálně cenné zážitky a stávají se i silným motivačním prvkem.

Tyto zájmové činnosti se dělí do více okruhů: výtvarné zájmové činnosti (například využití různých výtvarných technik, práce s výtvarnými prostředky spojená s experimentováním – hry s barvou, dekorativní práce, modelování; dále aplikace estetických a dalších požadavků na životní prostředí, kultura chování, stolování, kultura těla a oblékání), hudební zájmové činnosti (sborový a sólový zpěv, hudebně-pohybové a taneční hry, hra na hudební nástroje, poslech hudby, zacházení se zvukovou technikou, získávání poznatků o hudebních umělcích a jejich dílech) a literárně-dramatické zájmové činnosti (například četba, dramatické hry, tvořivé literární a dramatické činnosti, návštěvy kulturních představení).

Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření

Napomáhají k psychické odolnosti a fyzické zdatnosti. „Pravidelné provádění některé z těchto činností pomáhá řešit problém klesající tělesné zdatnosti dětí. Přiměřená pohybová aktivita je podmínkou zdravého vývoje. Možnost poznávat různé druhy sportu podněcuje děti k jejich aktivnímu provozování, a ve značné míře tak přispívá i k tomu, aby se pohyb stal i v dospělosti nezbytnou potřebou“ (Pávková, 1999, s. 101).

Ze zdravotního hlediska je oblast tělovýchovy velice potřebná. Pro všeobecný rozvoj pohybových schopností je nutná všestrannost. Činnost by proto měla obsahovat některé prvky z atletiky, gymnastiky, sportovních her, turistiky a podle místních podmínek také plavání, bruslení, lyžování nebo jiné sporty. Populární a výchovně významné jsou netradiční druhy sportů, např. frisbee, aikido, lakros, florball, squash.

Nejlepší jsou činnosti, které se dají uskutečňovat v přírodě. Mezi ně se řadí například turistika, která poskytuje i mnoho možností k plnění specifických úkolů všech výchovných složek. Některé činnosti se mohou úspěšně vykonávat pouze ve spolupráci s občanskými sdruženími, se zájmovými a sportovními organizacemi apod.

Tyto zájmové činnosti zahrnují kondiční cvičení s náčiním i bez náčiní, rytmická gymnastika a tanec, akrobacie, atletika, sportovní hry, drobné pohybové hry, sezonní sporty a zábavy, turistika pěší, vodní a cykloturistika, seznamování se životem a úspěchy známých sportovců, návštěvy a sledování sportovních soutěží, branné sporty.

2.3 Volba zájmové činnosti

Děti by si měly volit zájmové kroužky podle sebe, podle svého vlastního rozhodnutí. Stává se totiž, že zájmové činnosti svým dětem vybírají rodiče a to není správné. Rodiče můžou vybrat takové činnosti, které se líbí jim a děti s tím ani třeba nesouhlasí, ale musí své rodiče poslechnout. Tyto děti pak chodí do zájmových kroužků nerady, protože je to nebaví.

K čemu mají děti vlohy, by měl zjišťovat i pedagog. Výsledkem je pak nabídka zájmové činnosti, kterou dítě může navštěvovat. Velkou roli při její volbě hraje vedoucí zájmového kroužku, který by měl vyhotovit plán činnosti. Tento plán obsahuje cíl, obsah, úkoly, materiální a organizační zajištění činnosti. Vedoucí pak předá plán činnosti účastníkům, aby ho schválili a případně něco doplnili (Němec, 2002, s. 25).

2.4 Struktura schůzky zájmového kroužku

Vyučovací hodina je tradičně základní formou organizace vyučovacího procesu. Základní formou organizace pravidelné zájmové činnosti ve výchově ve volném čase je schůzka zájmového útvaru (Kratochvílová, 2004, s. 202).

Rozdělení struktury schůzky zájmového kroužku dle Němce (2002, s. 25):

1. Zahájení

Nejdříve je nutné se přivítat a poté zjistit prezenci. To do činnosti přináší určité soustředění a uklidnění. Doporučuje se důsledné provádění na začátku schůzky, jelikož nám pomůže při odstraňování pozdních příchodů (pokud není nezbytné tolerovat některé pozdní příchody jedinců vzhledem k jejich časovým dispozicím).

2. Vytvoření vstupní atmosféry – „společné naladění“

Děti se scházejí ovlivněny předchozími zážitky, které mohou vyvolat mrzutost nebo únavu, a proto podle převažující nálady volí vedoucí zájmového kroužku činnost k navození společné pracovní atmosféry. Je to například četba, rozhovor, vyprávění o něčem příjemném, zpěv apod.

3. Motivace činnosti

Děti musí vědět, co budou dělat, k jakým výsledkům by měli dojít a proč byla vybrána činnost či její forma. Odpovídající obsah, osobní zaujetí vedoucího, pomůcky a materiály, které použijeme, by měly být motivující.

4. Vlastní činnost

Vedoucí má mít jasně stanovený cíl činnosti, promyšlený metodický postup, organizaci a připravené pomůcky. U některých činností by měl také zajistit bezpečnostní opatření, aby nedošlo ke zranění dětí.

5. Závěr schůzky

Po skončení činnosti probíhá zhodnocení jejího průběhu a dosažených výsledků. Je nutné se hlavně zaměřit na kladné hodnocení. Následuje úklid prostředí a pomůcek.

Při práci s mladšími dětmi vložíme ještě nějakou společnou hru, která slouží na zklidnění či procvičení žádoucích dovedností. Před ukončením seznámíme děti s programem příští schůzky a úkoly, které z toho plynou pro všechny, např. donést pomůcky, vhodně se obléci apod.

Rozdělení struktury schůzky zájmového kroužku podle Kratochvílové (2004, s. 202):

1. **Úvodní část** – seznámení s programem a návrhy na jeho doplnění.
2. **Organizačně-administrativní část** – navázání na předchozí činnost, stručné zhodnocení průběhu a výsledků činnosti.
3. **Hlavní výchovně-vzdělávací část** – motivace, realizování konkrétní zájmové činnosti s využitím vhodných metod výchovy a vzdělávání.
4. **Oddychově-zábavná, relaxační část** – volná diskuze o činnosti, zábavné kvízy, soutěže, hry, tanec a jiné oddychové, zábavné a společenské činnosti podle zájmů.
5. **Závěrečná** – kontrola a vyhodnocení výsledků činnosti, příprava na další setkání.

Každý vedoucí zájmového útvaru a vychovatel by měl vědět, že při práci s dětmi jsou výchovné možnosti v obsahu zájmového oboru dány pouze potencionálně. Až teprve uvědomělé vyhledávání a cílené realizování výchovných záměrů v podmínkách zájmové činnosti se aktuálně projeví. Proto by pracovníci v zájmových útvarech měli ovládat znalost příslušného oboru, metodiky práce, znalost věkových zvláštností a měli by mít zájem o práci s dětmi (Němec, 2002, s. 26).

3 Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Střediska pro volný čas dětí a mládeže představují zařízení zaměřující se hlavně na realizaci specializovaných zájmových činností, které jsou pod odborným pedagogickým vedením (Němec, 2002, s. 22).

Dle Průchy, Walterové a Mareše (2009, s. 288) je středisko pro volný čas dětí a mládeže „školské zařízení, které je využíváno pro výchovu mimo vyučování a pro zájmové vzdělávání ve volném čase.“

Pod pojem Střediska pro volný čas dětí a mládeže zařazujeme domy dětí a mládeže (DDM) a stanice zájmových činností. DDM realizuje činnost ve více oblastech zájmového vzdělávání, naopak stanice zájmových činností se specializuje pouze na jednu oblast zájmového vzdělávání.

Úkolem středisek je naplňovat výchovně vzdělávací a rekreační funkci rozsáhlou škálou zájmových činností. Střediska poskytují odbornou, metodickou a materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, popřípadě školám nebo školským zařízením. Do středisek volného času můžeme jít i ve dnech, kdy se nekoná výuka ve škole, protože svou činnost provozují po celý školní rok (Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, § 4).

3.1 Formy zájmového vzdělávání

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, § 2, stanovuje tyto formy zájmového vzdělávání:

- příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tématickou rekreační činnost nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,
- pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činnost,
- táborovou činnost a další činnost spojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,
- osvětovou činnost včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a vedení k prevenci rizikového chování,
- individuální práci, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů,
- využití otevřené nabídky spontánních činností.

3.1.1 Pravidelná zájmová činnost

Tato činnost se uskutečňuje průběžně v pravidelně se opakujících časových úsecích. Realizuje se v zájmových útvarech, jako je kroužek, soubor, klub, oddíl, kurz.

Kroužek patří mezi menší zájmové útvary. Zaměřuje se na vnitřní obohacení členů a na vnitřní život útvaru. Můžeme sem zařadit například kroužek modelářský, rybářský nebo čtenářský.

Činnost souboru většinou směřuje k veřejné tvorbě výsledků činnosti. Vyznačuje se závaznější strukturou a větším počtem členů. Soubor může být například taneční, hudební, divadelní, pěvecký apod.

Zájmový útvar s volnějším organizačním složením a s možnou převládající receptivní činností svých členů označujeme jako *klub* (například klub filmový).

Pojem *oddíl* se vyskytuje zřídka, a to většinou u turistických nebo tělovýchovných útvarů.

Kurz je zájmový útvar vyznačující se určenou délkou trvání – obvykle kratší než jeden rok. Jeho činnost se zaměřuje na získání specifického množství dovedností či vědomostí (kurz vaření, výpočetní techniky apod.). Když účastníci kurz ukončí, mohou získat osvědčení o absolvování (Pávková, 1999, s. 128).

3.1.2 Příležitostná zájmová činnost

Příležitostná zájmová činnost nabízí příležitostné nebo cyklické akce rekreačního i výchovně-vzdělávacího charakteru. Je organizována nebo ji přímo řídí pedagog a je časově vymezena. Do této zájmové činnosti patří zájezdy, exkurze, výlety, divadelní představení, soutěže, turnaje, přehlídky, přednášky aj.

Speciální formou příležitostné činnosti jsou tzv. příměstské prázdninové tábory. Tyto tábory nabízejí dětem řadu různých akcí, jejichž rodiče v době prázdnin chodí do zaměstnání (Pávková, 1999, s. 129).

3.1.3 Prázdninová táborová činnost

Prázdninovou táborovou činností můžeme chápat jako organizovanou činnost s mládeží, dětmi i s rodiči a dětmi, která se uskutečňuje v období dlouhodobého volna (o letních, jarních nebo vánočních prázdninách). Délka tábora je obvykle delší než pět dnů (Pávková, 1999, s. 131).

3.1.4 Práce s talentovanou mládeží

Počet dětí ve třídách, struktura vyučovacích předmětů a osnov limituje vyhledávání talentovaných dětí a mládeže během školního vyučování. Více příležitostí umožňuje výchova mimo vyučování a její zařízení.

Vlastní práce s talentovanými lidmi v DDM má například tyto formy: poskytuje vyšší nabídku spontánních aktivit, umožňuje individuální práci s dětmi mimo zájmové útvary, pořádá různé turnaje, přehlídky, soutěže, vzdělávací akce, expedice nebo odborná soustředění, vytváří speciální zájmové útvary určené pro talentované jedince (Pávková, 1999, s. 130).

3.1.5 Soutěže a přehlídky vyhlašované nebo doporučené MŠMT ČR

Soutěže a přehlídky patří do výchovně-vzdělávací práce DDM. Tyto soutěže umožňují porovnávat postupy pedagogických pracovníků při řízení dětí a mládeže ve výchovně-vzdělávací práci (Pávková, 1999, s. 130).

3.1.6 Spontánní aktivity

Tyto činnosti jsou nepřímo organizačně a pedagogicky ovlivňovány pedagogy a nabízejí se průběžně. Nabídku neorganizovaně využívají samotní jedinci nebo skupiny účastníků dle svých aktuálních zájmů. U spontánních činností není pevně daný začátek nebo konec. Jsou vymezeny pouze provozní dobou zařízení. Mohou je navštěvovat všichni zájemci a tyto činnosti je nevhodné omezovat nějakými provozními nebo organizačními výhradami (např. povinným přezouváním či převlékáním, členstvím v zájmovém útvaru). Do této nabídky činností se řadí například čítárny, dopravní hřiště, sportoviště, posilovny, dětské herny, putovní trasy se sítí ubytoven, konzultační a poradenská střediska.

Během těchto činností je pedagogem zajištěná nutná bezpečnost. Pedagog může zaujímat i roli rádce nebo konzultanta.

Vyšším typem výběru spontánních aktivit je nabídka pro talentované děti a mládež s vyhraněnými zájmy. Touto nabídkou jsou otevřené ateliéry, chovatelská pracoviště, laboratoře, počítačové a další odborné pracovny. Kromě pravidelné zájmové činnosti zde účastníci rozvíjejí svůj talent pod dozorem odborníka. Složkou nabídky může být i poradenská služba v zájmových oblastech. Pro tyto činnosti jsou jasně dané hodiny a využívání nabídky může být limitováno vnitřním řádem DDM či řádem jednotlivých pracoven (Pávková, 1999, s. 129).

3.1.7 Odborná pomoc

DDM poskytují pomoc na požádání podle svých prostorových a personálních podmínek. Jako formu pomoci můžeme chápat přednášku, školení, semináře, kurzy, vzorové akce, vydávání metodických materiálů. Uvedenou pomoc můžou DDM poskytovat za úplatu (Pávková, 1999, s. 131).

3.2 Dokumentace a vnitřní řád střediska volného času

Podle školského zákona (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 28) školy a školská zařízení vedou podle povahy své činnosti tuto dokumentaci:

- rozhodnutí o zápisu do školského rejstříku,
- evidenci dětí, žáků nebo studentů (školní matrika),
- doklady o přijímání dětí, žáků a studentů ke vzdělávání, o průběhu vzdělávání a jeho ukončování,
- školní vzdělávací program,
- třídní knihu,
- školní řád nebo vnitřní řád,
- záznamy z pedagogických rad,
- knihu úrazů a záznamy o úrazech dětí, žáků a studentů, popřípadě lékařské posudky,
- protokoly a záznamy o provedených kontrolách,
- personální dokumentaci.

Velmi důležitým dokumentem střediska volného času je vnitřní řád, který slouží návštěvníkům a účastníkům zájmových aktivit střediska. Vykazuje spíše rámcový charakter, protože specializované pracovny zájmových útvarů mají své provozní řády.

Vnitřní řád střediska obsahuje tyto položky:

- provozní doba střediska a cílová skupina střediska,
- jaké jsou výhrady pro účast (práva a povinnosti), omlouvání nepřítomnosti, provozní podmínky, přezouvání, převlékání apod.,
- zda členové chodí do pracoven pouze za doprovodu vedoucí nebo jestli můžou jít sami,
- opatření k prevenci sociálně patologických jevů (např. zabránění krádežím),
- zákaz kouření, užívání a vnášení návykových a zdraví škodlivých látek,
- podmínky bezpečnosti, jako je například nemanipulovat samostatně s elektrospotřebiči, neskákat, neběhat, nesjíždět po zábradlí atd.,
- udržování klidu, pořádku a kázně,
- užívat pouze bezpečné pomůcky, v jakých situacích mohou účastníci používat jen pomůcky střediska a kdy své vlastní,
- systém účastnických plateb (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 221).

3.3 Plánování ve středisku volného času

Ve všech školských zařízeních se činnost řídí jejich vlastním školním vzdělávacím programem, jež zpracovávají všechny školské subjekty dle školského zákona.

Střediska volného času vykazují měsíční plány akcí formou propagačních letáků. Vedoucí zájmových útvarů ve střediscích i ve školních klubech vypracovávají roční plány do deníků zájmových útvarů (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 222).

3.4 Prostředí střediska volného času

Střediska se řídí vyhláškou Ministerstva zdravotnictví ČR č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých.

Mezi základní požadavky na prostředí, ve kterém probíhají činnosti volného času dětí a mládeže, můžeme zařadit přiměřené vybavení odpovídajícím nábytkem a dalším zařízením,

bezpečnost, splnění estetických kritérií, snadné udržování pořádku a čistoty, dostatek prostoru, inspirace pro sociální kontakty a komunikaci.

Pro střediska volného času jsou žádané dostačující velké variabilní prostory, které se mohou účelově obměňovat. Pouze pro menší množství zájmových činností je vhodné zřídit specializovaná pracoviště, jako například přírodovědné nebo chovatelské klubovny, keramické dílny apod. Vybavení a zařízení každého střediska musí plnit základní nároky na ochranu zdraví, využitelnost a bezpečnost (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 223).

3.5 Pracovníci střediska volného času

Pedagogičtí pracovníci patří do kategorie pedagog volného času. Jejich činnost je řízena Pracovním řádem pro pedagogické pracovníky, který vydalo MŠMT ČR, a Zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, § 17.

Mezi značné pedagogické dovednosti těchto pracovníků můžeme zařadit znalost pedagogických zásad a metodiky vedení zájmových činností a schopnost jejich tvořivé aplikace, komunikativnost umožňující získat rozsáhlý okruh spolupracovníků, schopnost připravit a zorganizovat nabídku aktivit pro volný čas. Dále práce pedagogických pracovníků v DDM vyžaduje jisté ekonomické znalosti, umět připravit ekonomickou rozvahu pedagogických záměrů a ekonomicky vyhodnotit tyto vykonané akce. Měli by také umět pracovat s veřejností (Pávková, 1999, s. 132).

4 Mladší školní věk

Mladší školní věk je období od 6-7 let, kdy dítě začne chodit do školy, do 11-12 let, kdy započnou první projevy pohlavního dospívání i s vedlejšími psychickými projevy. Škola v tomto období hraje velice důležitou roli (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 115).

Změny u dítěte mladšího školního věku nejsou tak významné jako v období předškolního věku, a nejsou ani tak prudké jako v dospívání. Psychoanalýza nazvala mladší školní věk jako období latence – „etapu, kdy je ukončena jedna část psychosexuálního vývoje a kdy základní pudová a emoční složka osobnosti dřímá nyní až do začátku pubescence, v níž se opět projeví v plné síle“ (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 115).

4.1 Tělesný vývoj

Když dítě nastoupí do školy, tak poměrně rychle roste. Jeho růst se ale zpomalí zhruba v osmém roce a současně dítě začne méně přibírat na váze.

Kostra dítěte se liší od kostry dospělého člověka. Dětské kosti jsou velice ohebné, protože obsahují více organických látek. V tomto věku se slabě vyvíjí i svalstvo. Vlivem menším množstvím bílkovin je způsobena menší svalová ohebnost a kontrakce než u dospělých.

Děti v mladším školním věku dýchají málo zhluboka a rychle. Mají sliznici dýchacích cest značně jemnou, citlivou a bohatou na krevní vlásečnice. Dětský organismus vyžaduje více kyslíku než organismus dospělého.

Do tělesného vývoje můžeme zařadit i vývoj pohybový. Vyznačuje se tím, že se zpomalí růst a rychle se zdokonalují pohybové schopnosti. Pohyby začínají být přesnější, rychlejší, obratnější, dítě vykazuje větší sílu.

Velkou roli v harmonickém vývoji dětí hrají tělesná cvičení. Každé dítě má přirozenou nutnost pohybu. Cvičení prospěšně ovlivňuje nejen práci svalů, ale i práci mozku (Kuric, 1963, s. 59).

4.2 Kognitivní vývoj

V oblasti poznávacích procesů dochází k velkému rozvoji, a to zejména ve vnímání, představivosti, paměti, pozornosti, myšlení a řeči.

4.2.1 Vnímání

Dítě je v mladším školním věku vytrvalejší, pozornější, pečlivě si prozkoumává věci až do malých detailů (Langmeir, Krejčířová, 1998, s. 118).

Vnímání konkrétních předmětů a jevů v tomto období postupně přechází ke všeobecnějšímu vnímání. Mezi desátým a jedenáctým rokem je vnímání přibližně stejně přesné jako u dospělého, nicméně dítě má méně zkušeností pro vyvozování souvislostí a třídění informací (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 95).

4.2.2 Představivost

Oproti dospělým mají děti v tomto věku chudší představy. Nejvíce nepřesností a nejasností je obsaženo tam, kde děti nemají dostatek zkušeností a vědomostí. Představy některého druhu můžou být u dětí tak mocné, že se prakticky zcela vyrovnají vjemům. Nejčastěji vzniknou po vnímání a vyznačují se přechodným rázem. Jedná se o eidetické představy nebo obrazy (Kuric, 1963, s. 68).

4.2.3 Paměť

Na začátku školní docházky převažuje paměť neúmyslná, mechanická. Tato paměť je úzce spojena s vnímáním, ke splnutí nových znalostí s předcházejícími dítě vyžaduje pomoc dospělého. Paměť se však rychle zlepšuje. Děti se často vyznačují vědomým zapamatováním, logickým úsudkem a racionalitou. Čím výrazněji dítě pochopí účel a cíl zapamatování, tím je paměť efektivnější (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 95).

Podle Kurice (1963, s. 70) si dítě nejvíc zapamatuje ty věci, které ho zaujaly a má k nim určitý citový nebo jiný vztah.

4.2.4 Pozornost

Pozornost dítěte mladšího školního věku je natolik vyspělá, že se dítě dokáže soustředit na jednu věc minimálně deset minut. Také už je schopné dělat rozdíly mezi podněty a vybírat si z nich ty, které jsou důležité. Už tedy ví, na co má dávat pozor a na co ne (Matějček, Pokorná, 1998, s. 79)

Pozornost podle Vágnerové (2012, s. 289) patří mezi prostředky regulace psychické aktivity, zejména poznávacích procesů. Její rozvíjení závisí na dosažení specifického stupně zralosti CNS.

4.2.5 Myšlení

Myšlení se vyvíjí v průběhu osvojování vědomostí a v průběhu stálého vyučování. Celý tento postup se uskutečňuje plánovitě a cílevědomě. Vlivem systematického osvojování vědomostí se dítě naučí myslet logičtěji (Kuric, 1963, s. 71).

Podle Šimíčkové-Čížkové (2008, s. 95) rozvoj myšlení neodmyslitelně ovlivňuje osobnost učitele a školní činnost.

4.2.6 Řeč

Společně s rozvojem myšlení se vyvíjí i řeč. Řeč patří mezi hlavní předpoklady úspěšného školního učení a pomáhá k zapamatování si. Ve školním roce výrazně narůstá slovní zásoba, stoupá složitost a délka vět, objevují se složitější souvětí (Langmeir, Krejčířová, 1998, s. 119).

4.3 Emoční vývoj a socializace

Zapojení dítěte do lidské společnosti výrazně postupuje vstupem do školy. Důležitými osobami, které dítě učí modelovat vlastní styly chování, už nejsou jenom rodiče, nýbrž i učitelé a spolužáci (Langmeier, 1991, s. 119).

Dítě se odpoutává od rodičů a rozšiřuje svoje sociální zkušenosti. Rodina ovšem nadále zůstává základem citové opory dítěte. Dítě se učí soutěžení, spolupráci a navazuje nové vztahy se svými vrstevníky. K učiteli má ze začátku hodně nekritický postoj, uctívá ho, obdivuje, chová k němu náklonnost, ale i strach. Později to závisí na konkrétních zkušenostech s učitelem (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 98).

Vztahy přátelství, které jsou založené na osobních vlastnostech, se utvářejí až kolem desátého roku dítěte. Ve třídě se buduje specifické složení – děti vyznačující se vysokým postavením (například pro jejich ochotu pomoci nebo pro tělesnou sílu) a naopak děti s nízkým postavením (například děti malého věku).

Jednou z důležitých činností dítěte mladšího školního věku je skutečná práce. Dítě dokáže provozovat nepříjemné úkoly, které nevyplývají z okamžitých potřeb. Tyto úkoly dělá pro zamýšlený cíl.

Pro zdravý vývoj osobnosti dítěte je nezbytná také hra. Dítě upřednostňuje hry se složitějšími pravidly.

Dítě se musí naučit, že má vymezený čas zvlášť na práci a zvlášť na hru. Při práci by se mělo soustředit a vynaložit nezbytné úsilí bez hravého odbíhání. Na druhou stranu čas na hru se vyznačuje volností, která by přesně neměla být svázána s žádným vzdělávacím nebo výchovným účelem (Langmeir, Krejčířová, 1998, s. 137).

Všechny dětské hry mají nějakou funkci, ať už se jedná o zdokonalování určité činnosti nebo odpočinku. Aby u dětí nedocházelo ke vzniku záporných povahových rysů (například egoismus), tak je dobré hry pedagogicky regulovat. Hra musí v dětech vychovávat taktnost, správné společenské vystupování, jemnost, osobní ukázněnost (Kuric, 1963, s. 96).

4.4 Zájmy dětí

Můžeme říci, že období mladšího školního věku je dobou maximální „extraverze“. To znamená, že dítě žije v neproblematickém světě věcí a dějů a svými vlastními citovými problémy a prožitky se ještě tak nezaobírá (Matějček, Pokorná, 1998, s. 96).

Rozvíjení zájmů u dítěte je velice těsně spjato s úplným jeho psychickým vývojem, obzvláště se strukturou jeho osobnosti. Zájmy se vyvíjejí vlivem výchovného působení a různých potřeb dítěte. Obsah zájmů je značně různorodý. Děti se například zajímají o hry, sporty, přírodu, divadla, knihy, filmy apod. Můžeme říci, že zájmy těchto dětí jsou ještě málo stabilní a snadno se mění, zvláště působením výchovy a vyučování (Kuric, 1963, s. 93-94).

4.4.1 Výrobně-technické zájmy

Děti se snaží postupně zjišťovat principy struktury a činnosti rozmanitých strojů a mechanismů. Mají rády automatické a mechanické hračky. Samy si staví modely různých dopravních prostředků. O techniku jeví zájem především chlapci (Kuric, 1963, s. 94).

4.4.2 Kulturní zájmy

Velkou roli zde hrají zájmy čtenářské. Dítě si jimi rozšiřuje duševní obzor a také nalézá mnoho neznámých věcí. Nejdříve děti jeví zájem o pohádky, které uspokojují jejich fantazii. Čím jsou starší, tím více se jim líbí povídky ze života dětí, vyprávění o hrdinech a dobrodružná literatura.

Děti také, kromě četby, mají rády divadlo a film. (Kuric, 1963, s. 96-97).

4.4.3 Zájmy o hry a sporty

V tomto období jsou hry z velké části závodivého, bojového, vojenského a pohybového charakteru. Cvičí se tu odvaha, ukázněnost, bdělost, zdatnost, pozorovací schopnosti, pohotovost a fantazie.

Některé děti si také rádi zahrají různé stolní hry, jako je člověče, nezlob se, šachy nebo dáma (Kuric, 1963, s. 95).

5 Průzkum ve Středisku volného času Mozaika

V rámci zpracovávání své bakalářské práce jsem docházela do Střediska volného času Mozaika ve městě Polička. Do osmi z nejnavštěvovanějších kroužků jsem rozdala dotazník, který se skládal z osmi položek. Dotazník vyplnilo 103 respondentů. V následující kapitole své šetření a jeho výsledky představím.

5.1 Cíle průzkumu

Hlavním cílem bakalářské práce, který bude naplněn realizovaným průzkumným šetřením, je charakterizovat vztah dětí k aktivitám nabízeným ve Středisku volného času Mozaika, zejména k zájmovým kroužkům. Dílčí cíle průzkumu budou dosaženy zodpovězením následujících průzkumných otázek:

- Jak děti hodnotí jednotlivé kroužky, které navštěvují, a co se jim v těchto kroužcích nejvíce líbí?
- Volí si děti zájmové kroužky samy, nebo jim je vybírají rodiče?
- Navštěvují dotázané děti zájmové aktivity i jinde než ve Středisku volného času Mozaika?
- Co si děti myslí o nabídce volnočasových aktivit, které organizuje Středisko volného času Mozaika?
- Zúčastňují se děti různých akcí pořádaných Střediskem volného času Mozaika?

5.2 Popis metody průzkumu

V mé bakalářské práci jsem jako metodu získávání dat zvolila dotazník. Gavora (2000, s. 99) vymezuje dotazník jako „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“. Samotný dotazník je systém dopředu nachystaných a důkladně stanovených otázek, které jsou promyšleně uspořádány a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemnou formou (Chráška, 2007, s. 163). Výhodou dotazníku je rychlé shromažďování dat od velkého počtu respondentů.

V této metodě můžeme zvolit otevřené i uzavřené otázky. „Otevřené (nestrukturované) otázky nenavrhují respondentovi žádné hotové odpovědi. Uzavřené (strukturované) otázky se

vyznačují tím, že se u nich respondentům předkládá vždy určitý počet předem připravených odpovědí“ (Chráska, 2007, s. 165-166).

Dotazník, který byl rozdán ve Středisku volného času Mozaika, obsahoval osm otázek. Položky zjišťovaly vztah dětí k zájmovým kroužkům a aktivitám. U první položky měly děti vybrat, jaký zájmový kroužek ve Středisku volného času Mozaika navštěvují. Na výběr bylo osm nejnavštěvovanějších kroužků, a to *Pletky s opletky*, *Keramika*, *Šachy*, *Aerobic*, *Karate*, *Klub leteckých modelářů*, *Florbal*, *Kutilové*.

Druhá položka se týkala toho, jak děti hodnotí zájmový kroužek. Kroužek děti měly klasifikovat známkami od 1 do 5, kdy 1 znamenala nejlepší hodnocení.

Třetí položka zjišťovala, co se dětem na zájmovém kroužku nejvíce líbilo. Bylo na výběr z šesti možností, a to *milý vedoucí*, *samostatná práce*, *získání nových dovedností*, *poznání nových kamarádů*, *zábava*, *prostředí*. Děti mohly vybrat pouze jednu možnost.

Další položka se týkala toho, zda si děti zájmový kroužek zvolily samy, nebo jim ho vybrali rodiče.

Pátá položka zjišťovala, zda děti navštěvují i jiné kroužky mimo Střediska volného času Mozaika. Na tuto otázku navazovala položka, u které děti měly vypsát, jaké jiné kroužky navštěvují a kde.

Sedmá položka se týkala volnočasových aktivit pořádaných Střediskem volného času Mozaika. Zjišťovala, zda podle dětí Mozaika nabízí dostatečné množství těchto aktivit. Měly na výběr z možností *ano* nebo *ne*.

Poslední položka zjišťovala, zda se děti účastní různých akcí pořádaných Střediskem volného času Mozaika. Mohly vybrat možnost *ano*, *ne* nebo *občas*.

5.3 Průběh a výsledky průzkumu

Dotazník byl distribuován v osmi nejnavštěvovanějších kroužcích, a to *Pletky s opletky*, *Keramika*, *Šachy*, *Aerobic*, *Karate*, *Klub leteckých modelářů*, *Florbal*, *Kutilové*. Dotazník vyplňovalo 103 respondentů. Všechny informace o kroužcích jsou převzaty z webových stránek Střediska volného času Mozaika v Poličce (Středisko volného času Mozaika Polička [online]. © 2007. [cit. 2013-04-12] Dostupné z: <http://www.mozaika-policka.cz>).

Počet dětí navštěvující vybrané zájmové kroužky

Graf 1. Složení respondentů dle pohlaví

Kroužky *Pletky s opletky*, *Keramika*, *Šachy*, *Aerobic*, *Karate*, *Klub leteckých modelářů*, *Florbal*, *Kutilové* navštěvuje 37 dívek a 66 chlapců.

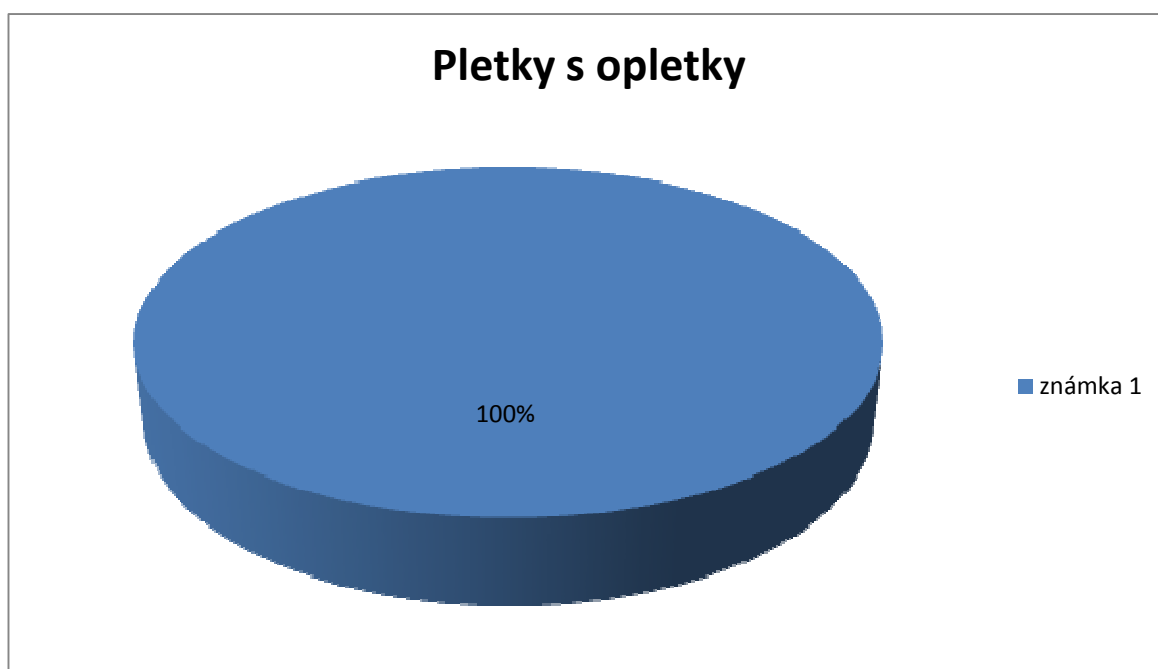
Počet dívek a chlapců v jednotlivých kroužcích

	Dívky	Chlapci	Podíl v % u dívek	Podíl v % u chlapců
Pletky s opletky	10	0	100	0
Keramika	6	4	60	40
Šachy	5	7	42	58
Aerobic	12	0	100	0
Karate	0	20	0	100
Klub leteckých modelářů	0	12	0	100
Florbal	4	13	24	76
Kutilové	0	10	0	100

Hodnocení kroužků

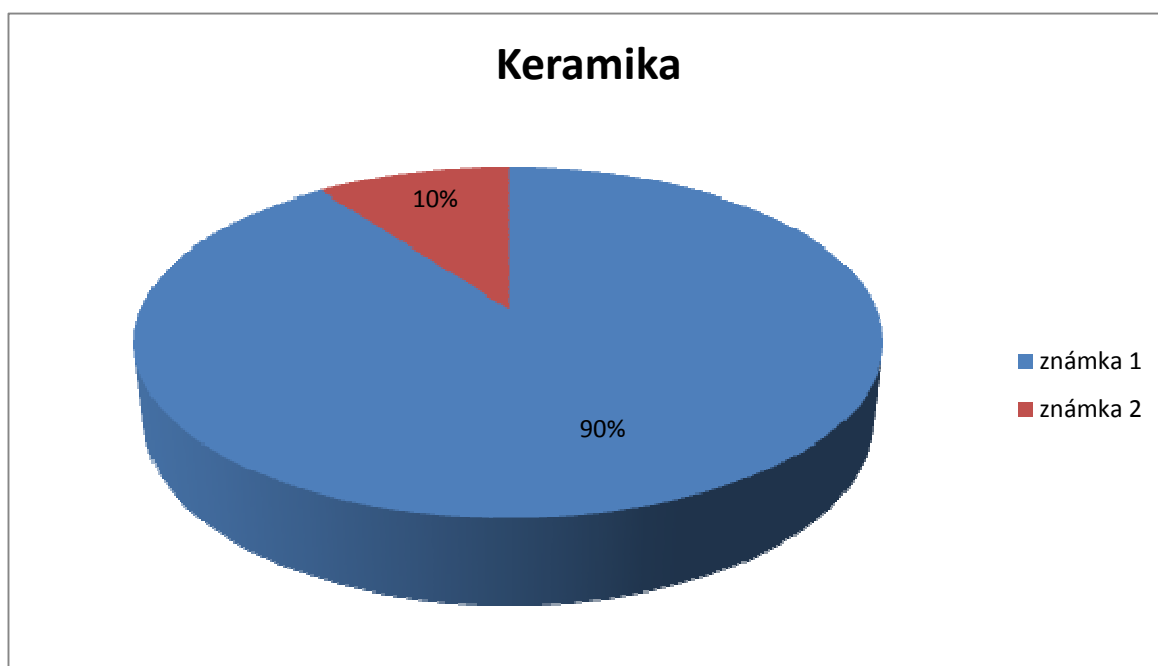
V této položce jsme chtěli, aby děti ohodnotily zájmový kroužek, který navštěvují ve Středisku volného času Mozaika. Kroužek měly očíslovat známkou od 1 do 5, kdy známka 1 znamenala nejlepší hodnocení.

Graf 2. Hodnocení kroužku Pletky s opletky

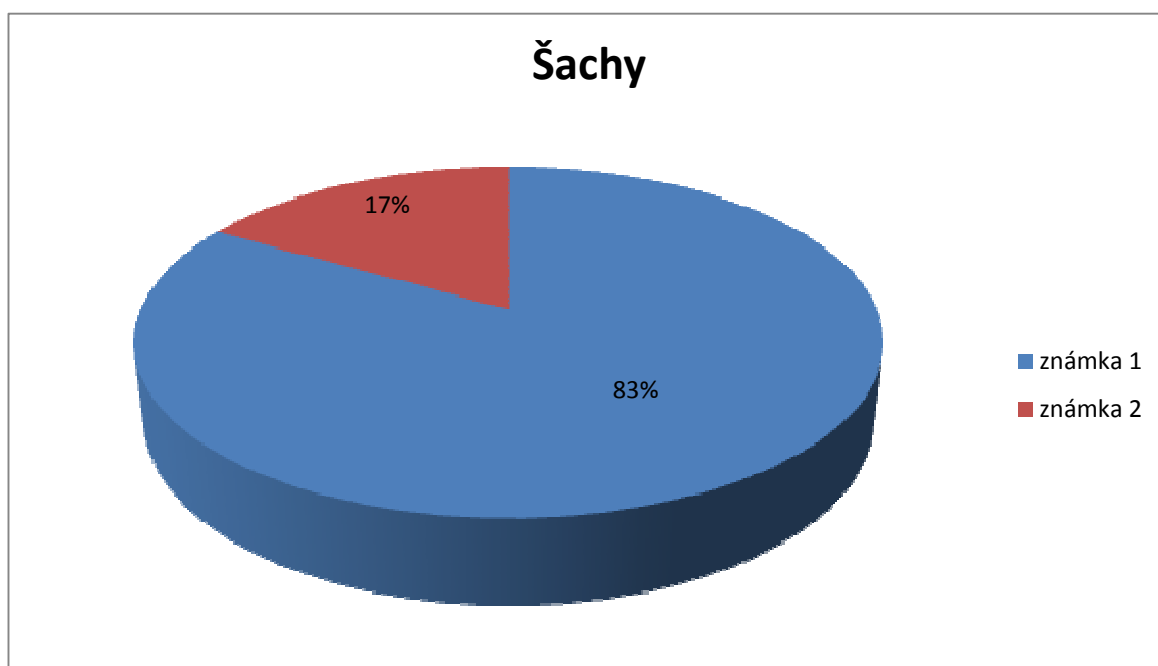
V kroužku *Pletky s opletky* děti tvoří výrobky z pedigu, například pletou z papírových ruliček, z vrbového proutí a dalších jiných přírodních materiálů (www.mozaika-policka.cz). Všichni děti, které tento kroužek navštěvují, ho ohodnotily známkou 1. Kroužek *Pletky s opletky* je tedy dětmi hodně oblíben.

Graf 3. Hodnocení kroužku Keramika

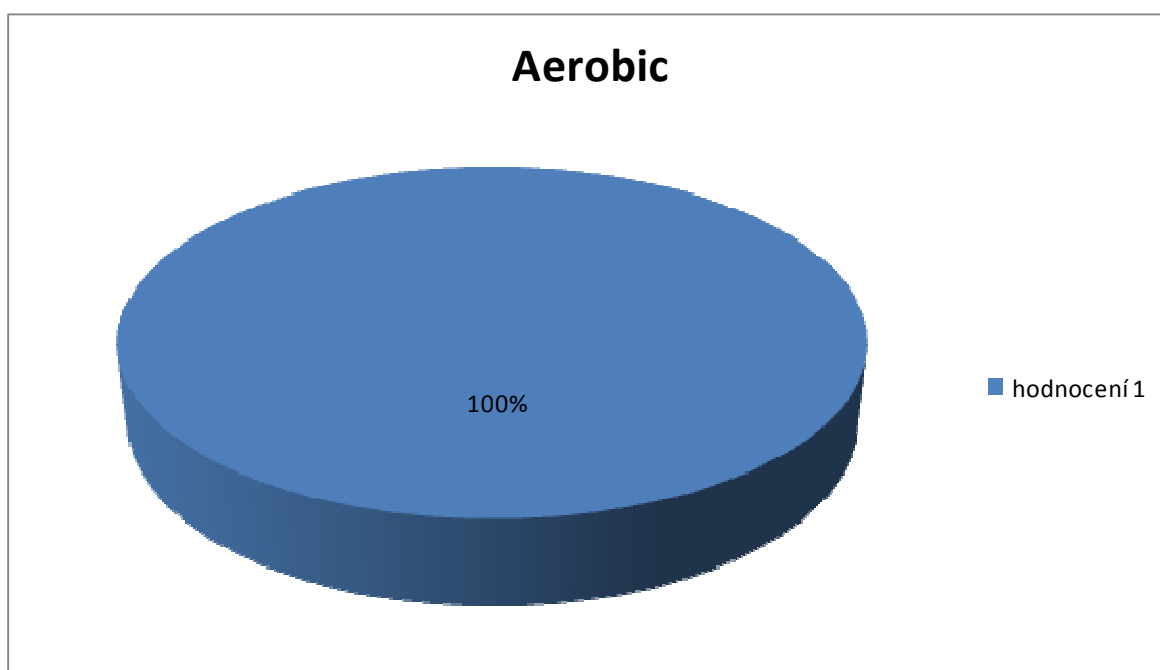
V kroužku *Keramika* se děti seznámí se základními technikami pro práci s keramickou hlinou. Své výrobky si ozdobí obtiskováním, leštěním, vyškrabáváním, engobováním a vydekorují patinou a glazurami. Keramiku mohou kombinovat i s jiným materiálem (www.mozaika-policka.cz). Kroužek *Keramika* skoro všichni děti ohodnotily známkou 1. Pouze jedno dítě zvolilo známku 2.

Graf 4. Hodnocení kroužku Šachy

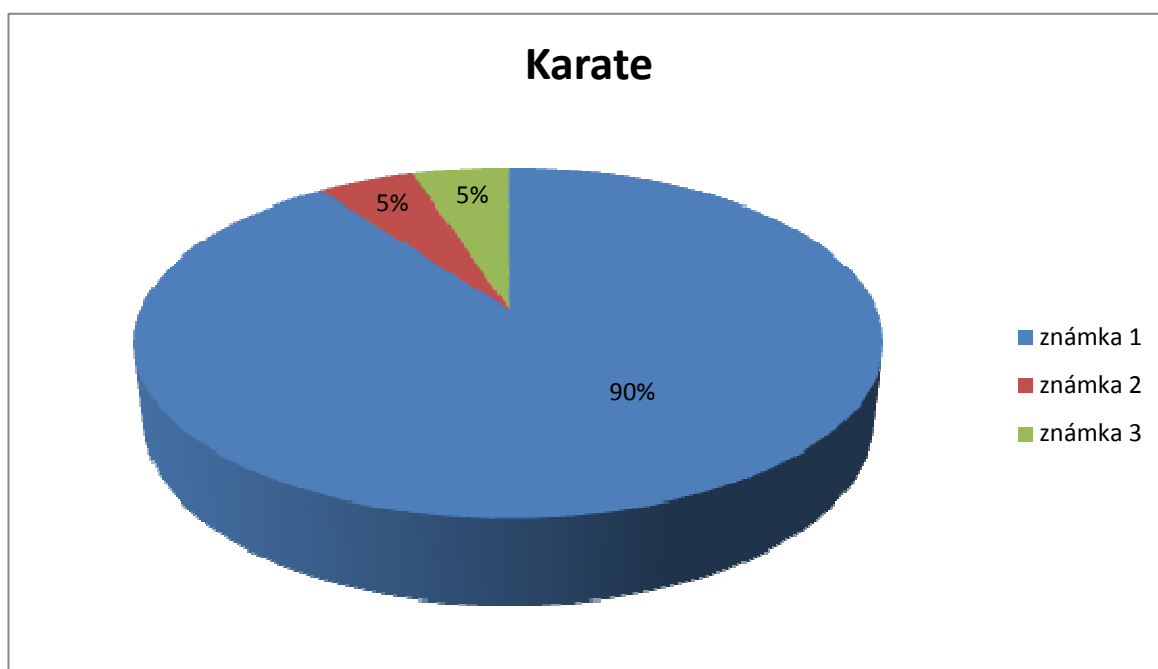
V kroužku *Šachy* se děti učí základům šachu a logickému myšlení. Zdokonalují se a případně usilují o získání výkonnostních tříd. Účastní se přeborů a turnajů pod vedením zkušených trenérů. Děti se naučí trpělivosti, soutěživosti a práci v kolektivu (www.mozaika-policka.cz). Deset dětí hodnotilo kroužek známkou 1 a známku 2 zvolily děti dvě.

Graf 5. Hodnocení kroužku Aerobic

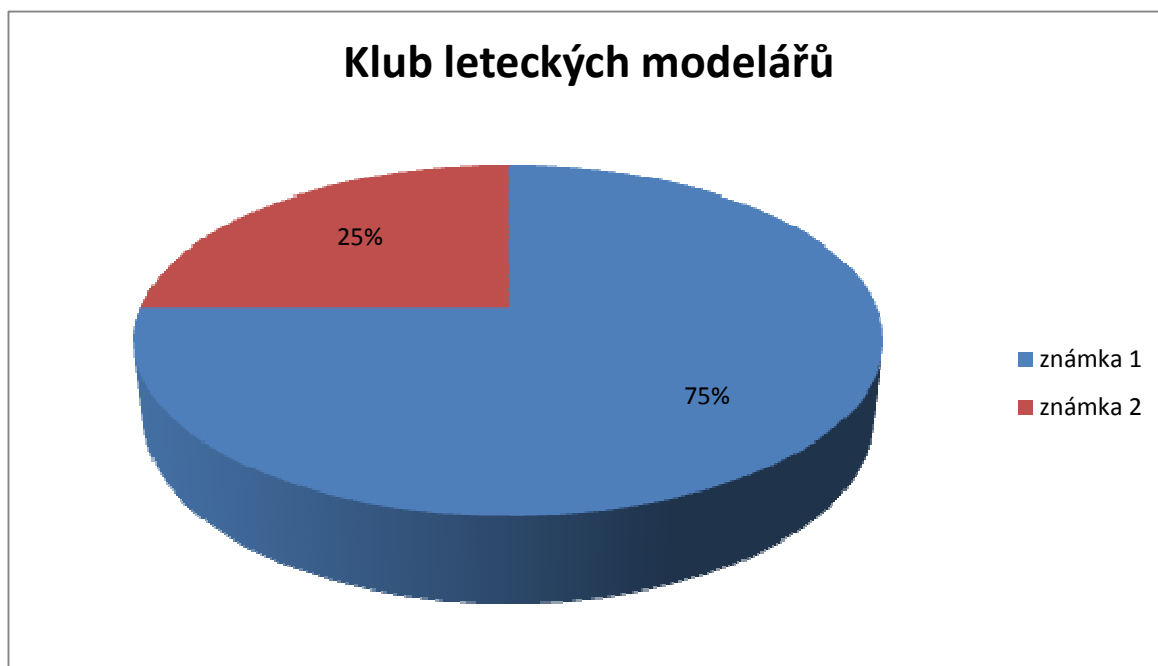
Kroužek *Aerobic* je pro všechny děti, které mají rády pohyb a zábavu. Naučí se zde základní a později také těžší prvky tanečního a sportovního aerobiku. Budou se také zúčastňovat závodů a několika vystoupení (www.mozaika-policka.cz). Kroužek *Aerobic* je velice kladně hodnocen, neboť všechny děti zvolily známku.

Graf 6. Hodnocení kroužku Karate

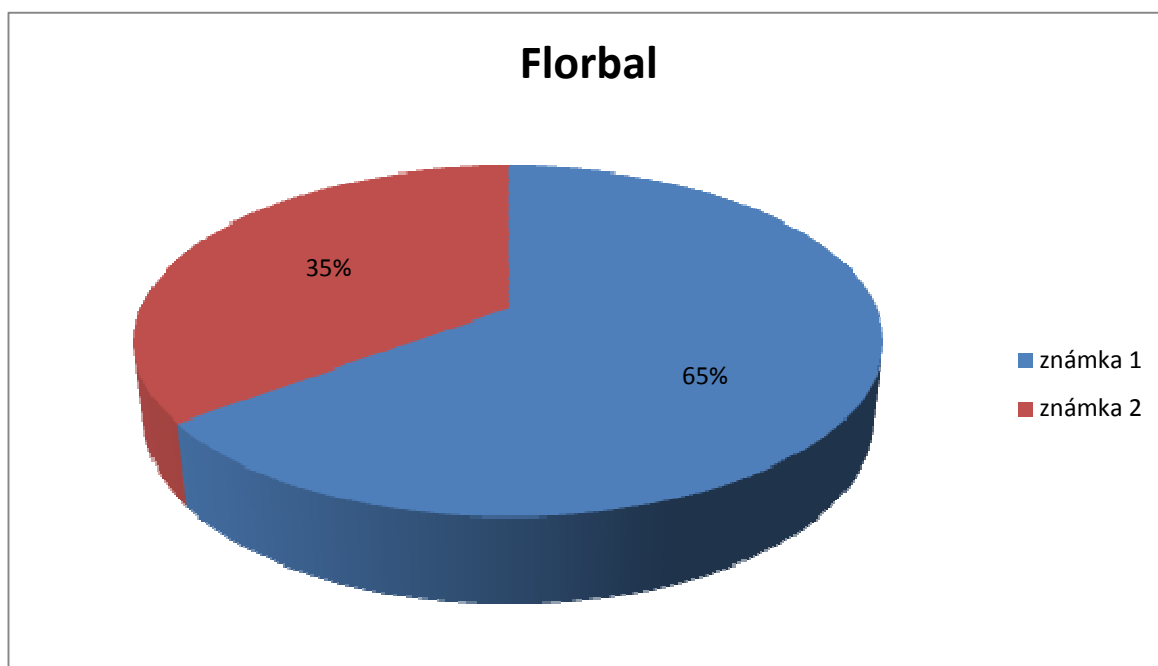
Kroužek *Karate* představuje výuku základních technik karate, rozvíjí koordinaci pohybů, koncentraci na výkon a je vhodnou formou pro celkový pohybový rozvoj dětí. Děti se zde učí novým pohybovým dovednostem, soustředění, ovládnutí své síly, spolupráci apod. Výuka je prokládána úpolovými a soutěžními hrami, průpravnými úpoly (přetahy, přetlaky, další cvičení s bojovým nábojem) a základy gymnastiky. Veškerý učební program je přizpůsoben věku dětí a je jim předkládán hravější formou. Cílem je naučit děti ovládat své tělo, orientovat se v prostoru, naučit se soustředit, spolupracovat s ostatními a především prožívat radost pohybu (www.mozaika-policka.cz). Kroužek *Karate* hodnotilo devadesát procent dětí známkou 1, známku 2 zvolilo jedno dítě a objevila se tu i známka 3, která také byla zvolena jedním dítětem.

Graf 7. Hodnocení kroužku Klub leteckých modelářů

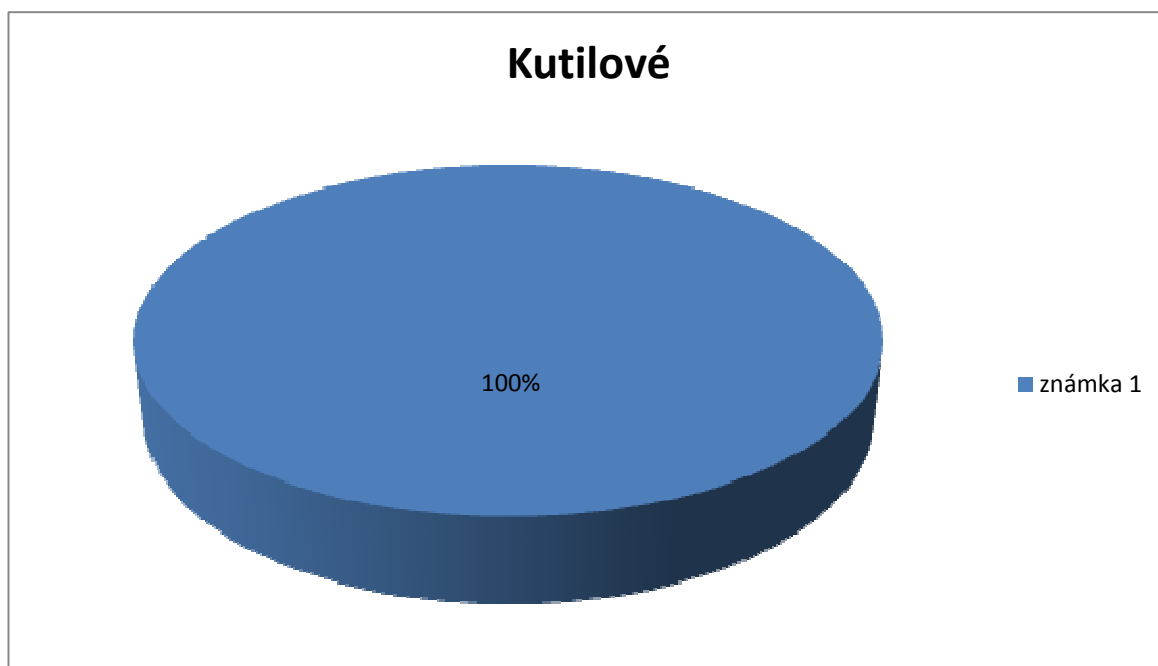
Klub leteckých modelářů je zájmový kroužek vhodný pro chlapce, kteří rádi něco kutí. Naučí se zde nějakou teorii a budou stavět modely. Je zde i možnost létat s rádií řízenými modely na modelářském letišti (www.mozaika-policka.cz). Tento kroužek známkou 1 ohodnotilo 75 procent dětí a známku 2 zvolilo pouze 25 procent dětí.

Graf 8. Hodnocení kroužku Florbal

Florbal je sálová sportovní rychlá hra. Pro tento kroužek je nutná vhodná sportovní obuv do tělocvičny a vlastní hokejka (www.mozaika-policka.cz). Kroužek *Florbal* ohodnotilo známkou 1 dětí jedenáct a šest dětí hodnotilo známkou 2.

Graf 9. Hodnocení kroužku Kutilové

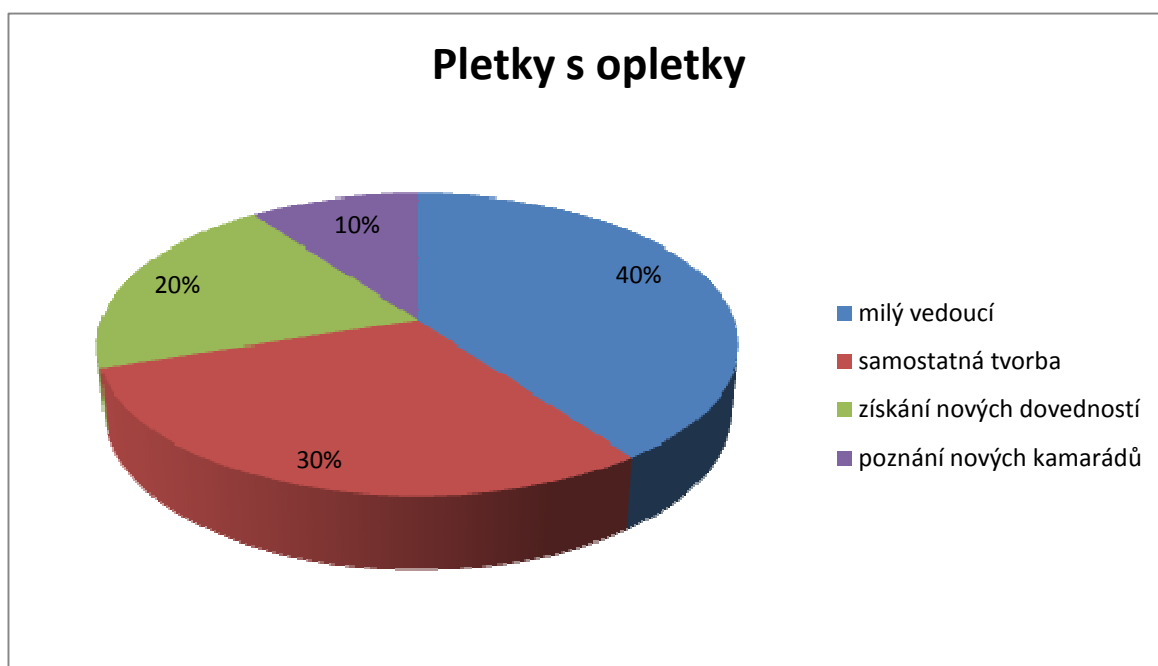

V kroužku *Kutilové* děti navštěvují dílničku, kde se naučí poznávat jednotlivé druhy nářadí, pracovat s ním a vyrábět jednoduché konstrukce ze dřeva (www.mozaika-policka.cz). Kroužek *Kutilové* byl hodnocen velice pozitivně, neboť všichni děti zvolily známku 1.

Co se dětem nejvíc líbí na zájmovém kroužku?

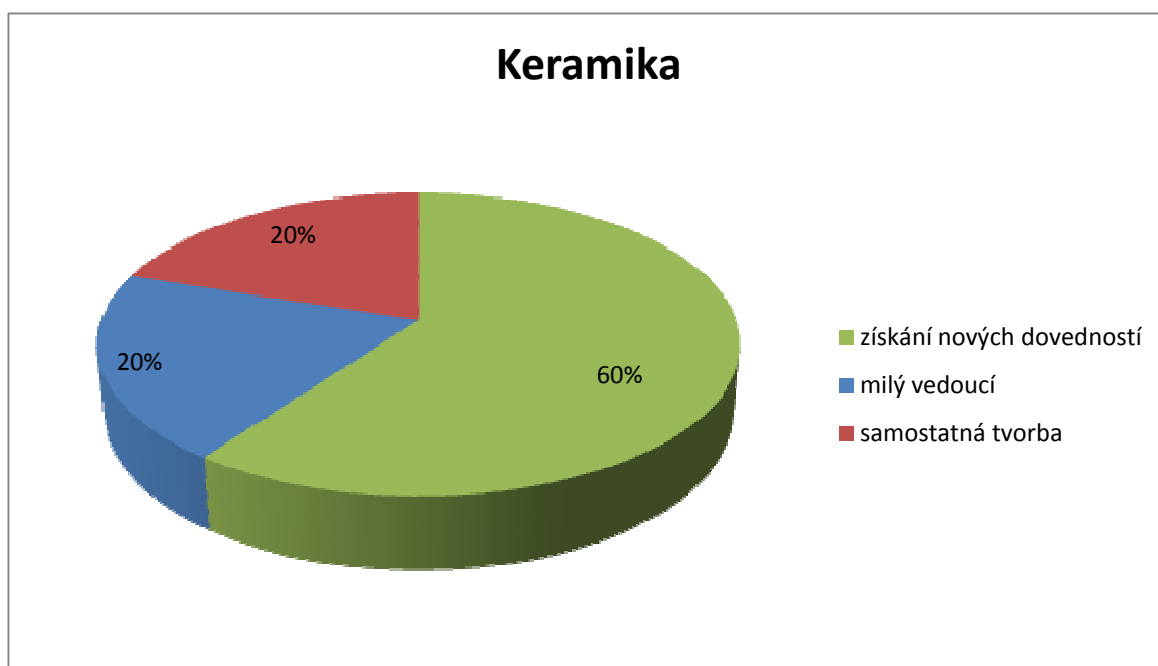
Chtěla jsem zjistit, jaká vlastnost se dětem nejvíc líbí na zájmovém kroužku. Děti měly na výběr šest možností, a to *milý vedoucí, samostatná práce, získání nových dovedností, poznání nových kamarádů, zábava, prostředí*. Mohly zvolit pouze jednu možnost.

Graf 10. Co se dětem nejvíc líbí na kroužku Pletky s opletky

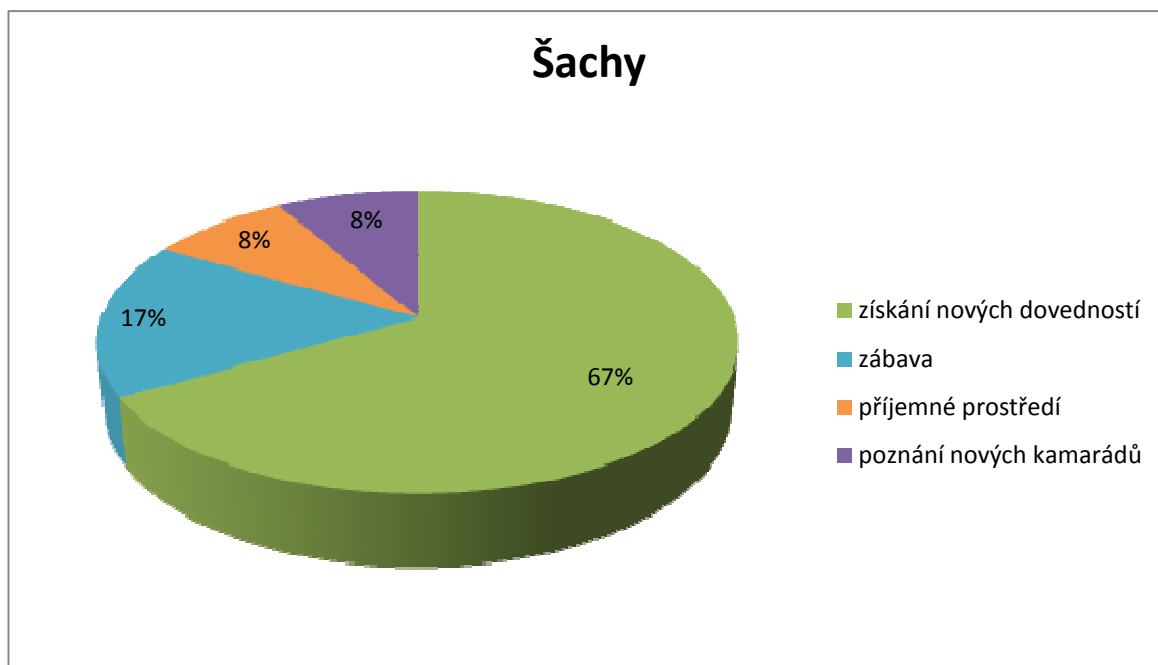
Na kroužku Pletky s opletky se dětem nejvíc líbí jeho *milý vedoucí*. Dále děti vybraly možnost *samostatná tvorba*, *získání nových dovedností* a pouze jedno dítě zvolilo možnost *poznání nových kamarádů*.

Graf 11. Co se dětem nejvíc líbí na kroužku Keramika

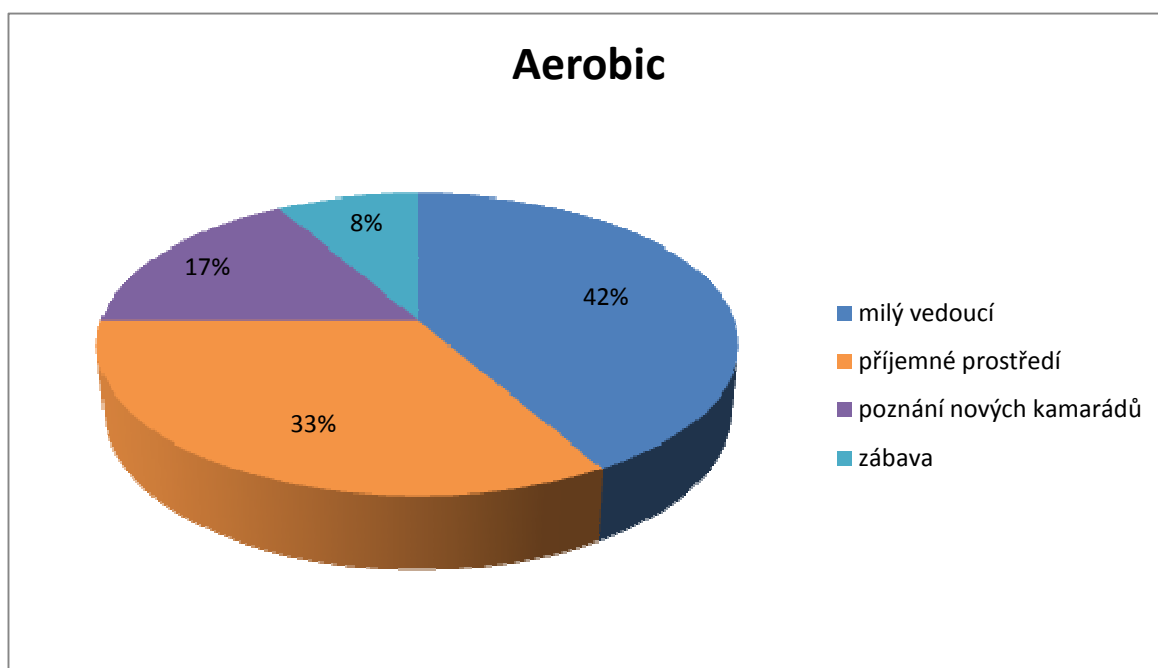
Na kroužku Keramika se dětem nejvíc líbí, že *získají nové dovednosti*. Dále opět zvolily možnost *milý vedoucí* a *samostatná tvorba*.

Graf 12. Co se dětem nejvíc líbí na kroužku Šachy

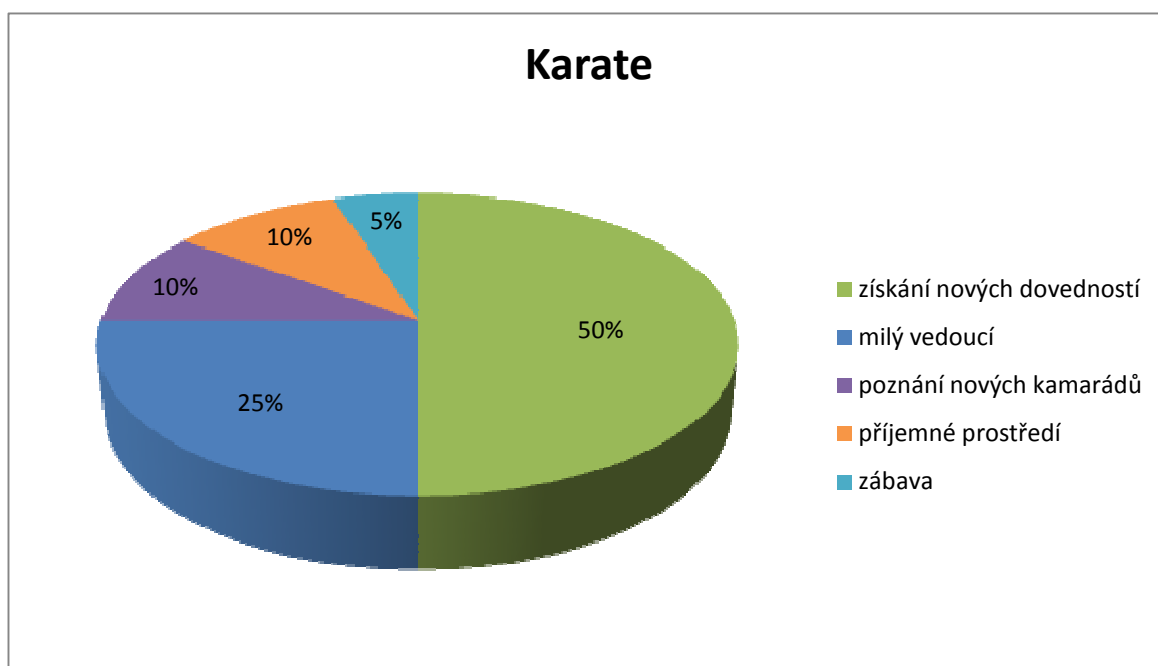
V kroužku Šachy děti nejčastěji zvolily možnost *získání nových dovedností*. Sedmnácti procentům dětem se na kroužku líbí *zábava* a dále děti vybraly položku *příjemné prostředí* a *poznání nových kamarádů*.

Graf 13. Co se dětem nejvíc líbí na kroužku Aerobic

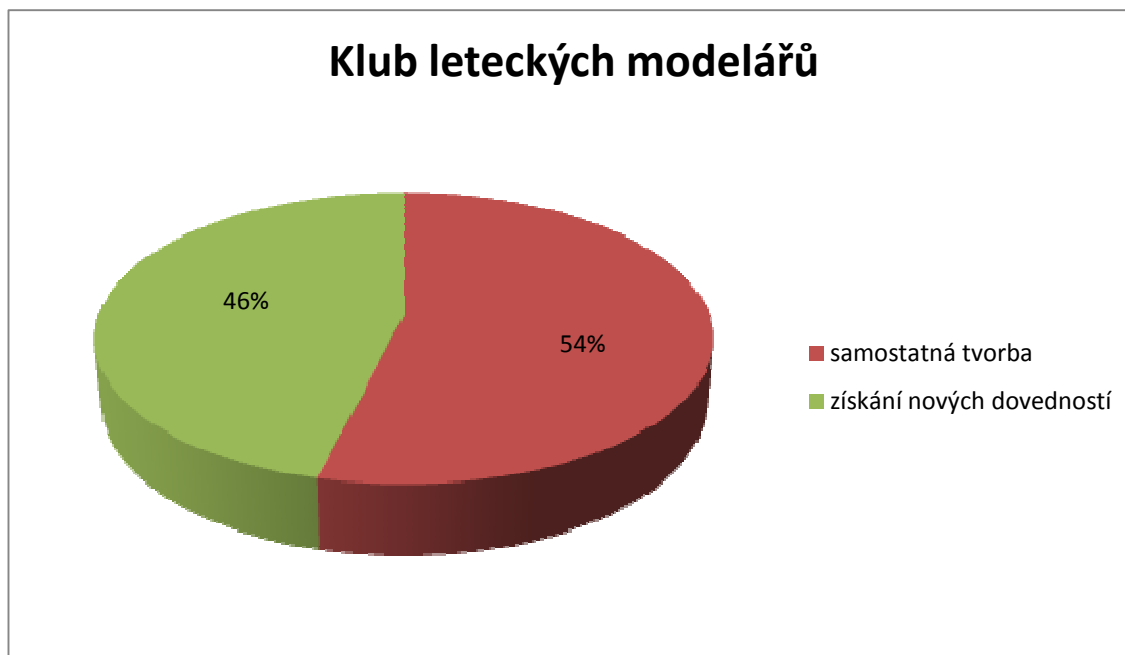
Na Aerobicu se dětem nejvíc líbí jeho *milý vedoucí*. Možnost *příjemné prostředí* zvolilo třicet tři procent dětí. Sedmnáct procent dětí vybralo položku *poznání nových kamarádů* a pouze osm procent zvolilo položku *zábavu*.

Graf 14. Co se dětem nejvíc líbí na kroužku Karate

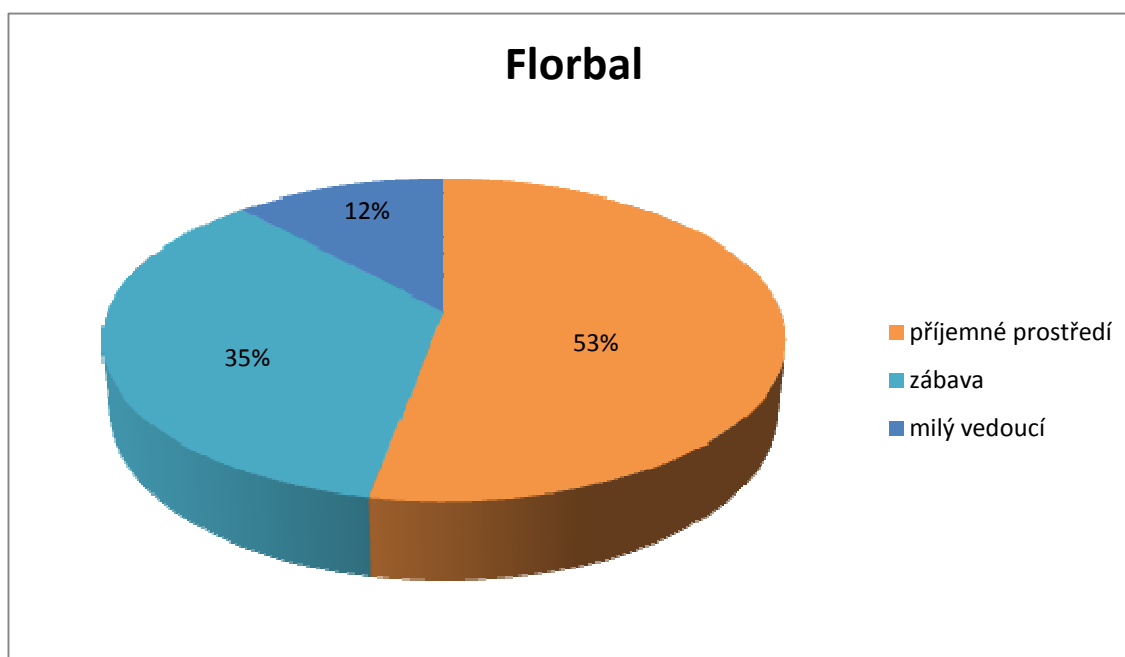
Z tohoto grafu vyplývá, že děti zvolily pět možností. Deseti dětem se nejvíce líbí, že *získají nové dovednosti*. Položku *milý vedoucí* vybralo pět dětí. Dvě děti zvolily možnost *poznání nových kamarádů* a *příjemné prostředí*. Položku *zábava* vybralo pouze jedno dítě.

Graf 15. Co se dětem nejvíce líbí na kroužku Klub leteckých modelářů

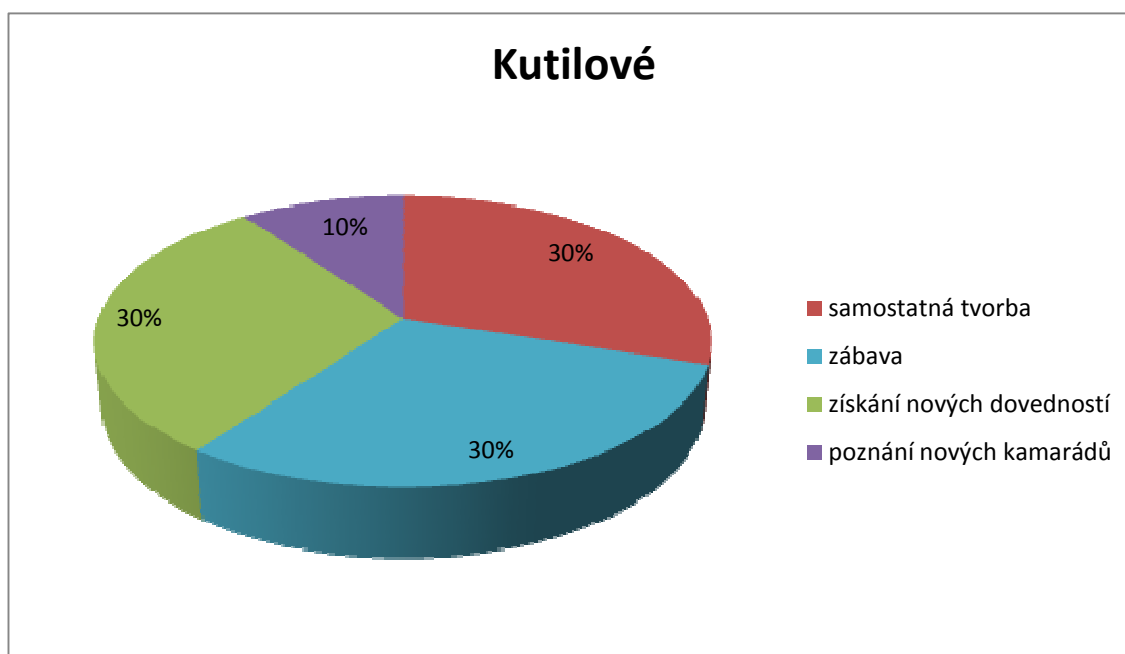
V kroužku Klub leteckých modelářů děti zvolily pouze dvě možnosti, a to *samostatná tvorba* a *získání nových dovedností*.

Graf 16. Co se dětem nejvíc líbí na kroužku Florbal

Na kroužku Florbal byla dětmi nejčastěji zvolena možnost *příjemné prostředí*. Dále děti vybraly položku *zábava* a *milý vedoucí*.

Graf 17. Co se dětem nejvíc líbí na kroužku Kutilové

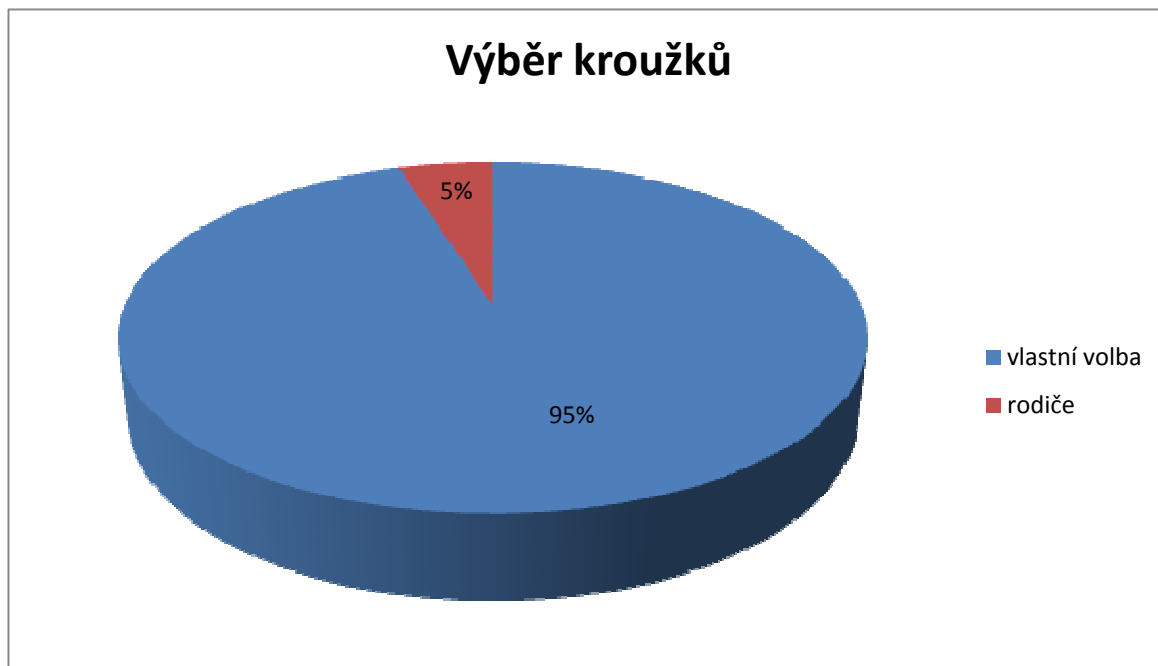

Na kroužku Kutilové patří mezi nejoblíbenější *samostatná tvorba* a *zábava*. Dále se dětem líbí, že *získají nové dovednosti* a *poznají nové kamarády*.

Výběr kroužku

V této položce jsem chtěla zjistit, zda si děti volí zájmové kroužky samy, nebo zda jim je vybírají rodiče.

Graf 18. Výběr kroužků rodičem nebo vlastní volbou

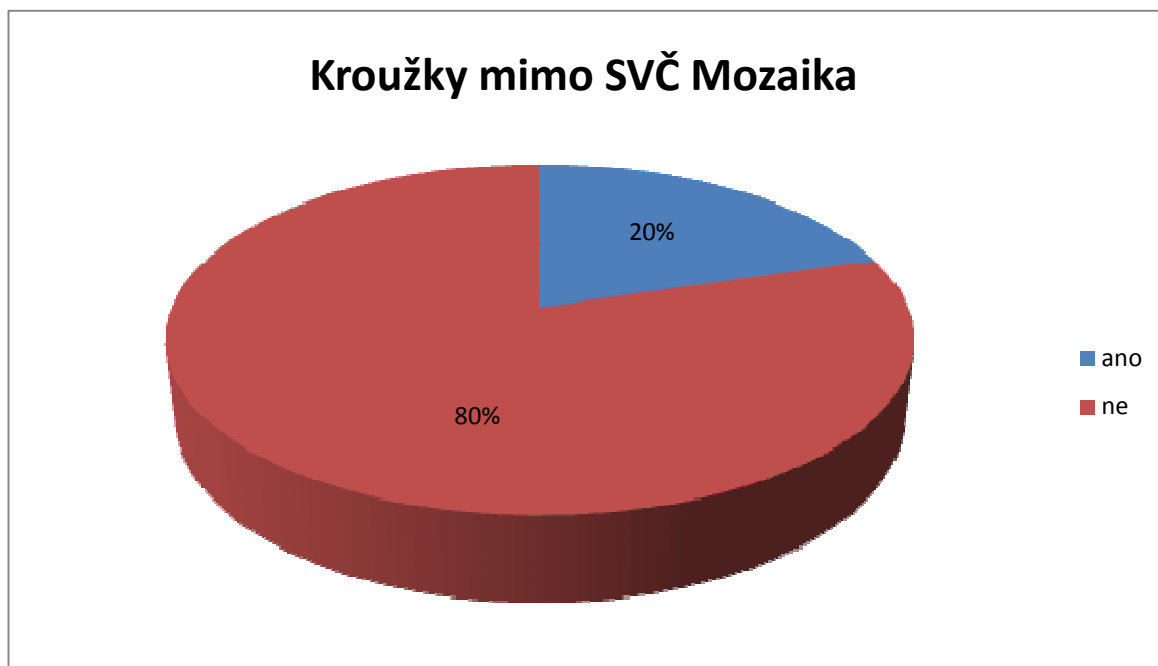

Pouze pěti respondentům zájmový kroužek vybrali rodiče. Devadesát osm respondentů si vybralo kroužek podle své vlastní volby. Je velice dobré, že většina dětí si zájmový kroužek vybírá sama.

Navštěvování jiných kroužků mimo Střediska volného času Mozaika

V této položce mě zajímalo, jestli děti navštěvují i jiné kroužky, než jen ve Středisku volného času Mozaika.

Graf 19. Navštěvování jiných kroužků mimo SVČ Mozaika

80 procent z dotázaných dětí navštěvuje kroužky pouze v Mozaice. 20 procent dětí se věnuje kroužkům i jinde, než v SVČ Mozaika. Jednalo se o kroužky plavání, sportovní kroužek, hasiči, skauti, hudební nauka, hra na hudební nástroj.

Nabízí podle dětí Středisko volného času Mozaika dostatečné množství aktivit?

Podle školního vzdělávacího programu SVČ Mozaika můžeme zjistit, že Mozaika pořádá různé akce pro širokou veřejnost, soutěže, přehlídky, přednášky, klubové večery, diskotéky, zájmové kroužky a kurzy, letní tábory, preventivní programy, individuální práce, spontánní aktivity, soutěže (www.mozaika-policka.cz). Zajímalo mě, zda si děti myslí, že Mozaika nabízí dostatek těchto aktivit.

Graf 20. Dostatečné nabízené množství aktivit pro děti

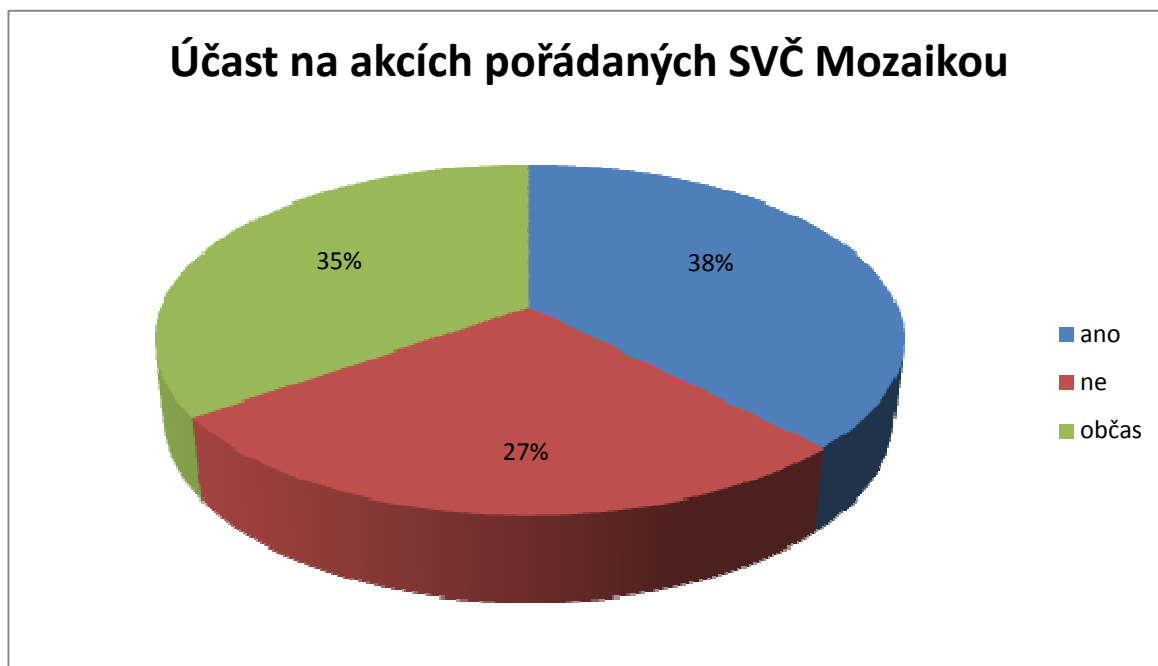

Všech sto tři respondentů zvolilo na tuto otázku možnost *ano*. Z toho vyplývá, že Středisko volného času Mozaika nabízí podle dětí dostatečné množství aktivit, kterými mohou děti naplnit svůj volný čas.

Účastní se dětí akcí pořádaných Střediskem volného času Mozaika?

V poslední položce jsem chtěla zjistit, zda se děti kromě zájmových kroužků zúčastňují i různých příležitostných akcí, které jsou určeny pro děti.

Graf 21. Účast na akcích, které pořádá SVČ Mozaika

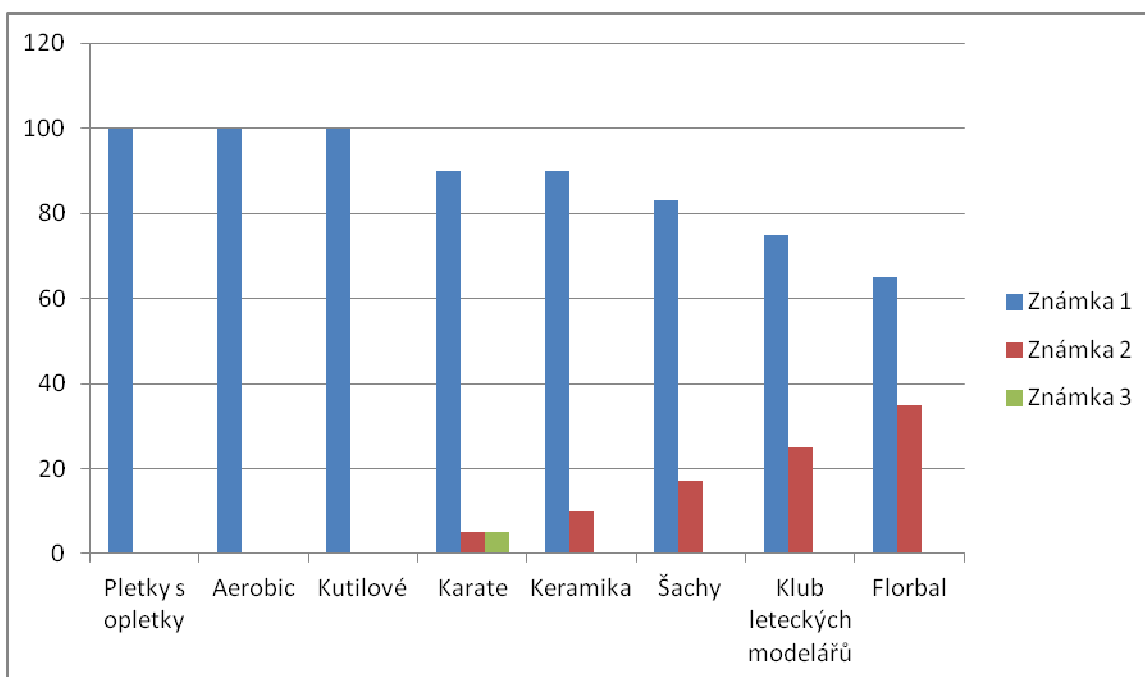
Je velice pozitivní, že nejčastější odpovědí na tuto otázku byla možnost *ano*. Středisko volného času Mozaika nabízí řadu různých akcí a je dobré, že děti tyto akce navštěvují a tak smysluplně můžou trávit svůj volný čas.

5.4 Shrnutí výsledků průzkumu

Hlavním cílem empirické části bylo charakterizovat vztah dětí k aktivitám nabízeným ve Středisku volného času Mozaika, zejména k zájmovým kroužkům.

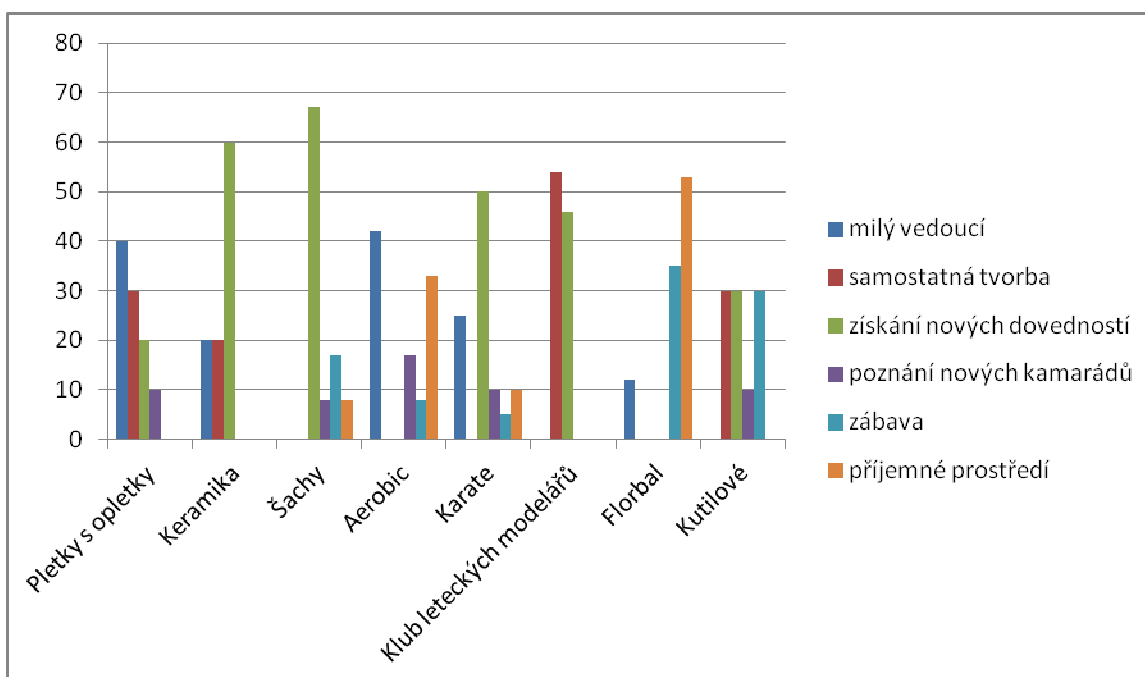
Nejprve děti měly známkou ohodnotit kroužek, který navštěvují. I přesto, že mohly zvolit známku od 1 do 5, známka 4 a 5 nebyla ani jednou zaznamenána. Znamka 3 byla zvolena jenom u jednoho kroužku, a to pouze jedním dítětem. Je velice pozitivní, že děti kroužky hodnotily z větší části známkou 1, méně pak známkou 2. Z toho můžeme usoudit, že se dětem v zájmových kroužcích líbí. Pro porovnání jsem zpracovala graf, kde je jasně vidět, jak jsou jednotlivé kroužky ohodnoceny.

Graf 22. Hodnocení všech kroužků od nejlepšího

V další položce děti vybíraly, co se jim na zájmovém kroužku nejvíce líbí. Měly na výběr šest možností. Opět jsem sestavila graf, kde můžeme vidět, co děti nejvíce oceňují nejlepší v uvedených kroužcích. Mimo kroužky Aerobic a Florbal se všude vyskytuje položka *získání nových dovedností*. Je pro děti velmi dobré, že se naučí něco nového, co dosud neovládaly. Dále si můžeme všimnout, že se docela často objevuje položka *milý vedoucí a příjemné prostředí*. Je důležité, v jakém prostředí se děti nachází i to, jak se k nim chová vedoucí kroužku. Tyto dvě skutečnosti patří mezi základní podmínky pro to, aby se dítě cítilo v zájmovém kroužku dobře, čímž je zároveň usnadněna výchova a učení. Také se tam vyskytuje položka *samostatná tvorba*. Pro dítě je určitě dobré, když se učí samostatné práci. Méně často se objevuje položka *zábava*. Z uvedeného grafu je vidět, že děti navštěvují kroužky spíše za účelem získat nové dovednosti, než se pobavit. Poslední položkou je *poznání nových kamarádů*. Je docela pochopitelné, že se tato položka také vyskytuje minimálně, protože děti mladšího školního věku navazují hlubší přátelské vztahy až kolem 10 let. Do zájmového kroužku v mladším školním věku většinou docházejí primárně ze zájmu o danou činnost, nikoliv kvůli kamarádům, tento faktor nabývá na významu až v pozdějším věku.

Graf 23. Porovnání ceněných aspektů jednotlivých kroužků

Dále se ukázalo, že 95 procent dětí si zájmový kroužek vybírá samo, bez rodičů.

Také jsem zjistila, že 21 dětí navštěvuje i kroužky mimo Střediska volného času Mozaika. Jednalo se o kroužky plavání, sportovní kroužek, hasiči, skauti, hudební nauka, hra na hudební nástroj.

V další položce bylo zjištěno, že z 38 procent se děti účastní různých akcí, které pořádá Středisko volného času Mozaika. Je to velice pozitivní, protože tak děti svůj volný čas můžou trávit i jinde, než doma.

Závěr

Tato bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. V první kapitole teoretické části jsem se věnovala volnému času, dále jsem charakterizovala zájmy a zájmovou činnost. V další kapitole jsem popisovala střediska pro volný čas dětí a mládeže, kde děti navštěvují různé zájmové kroužky. Zaměřila jsem se na formy zájmového vzdělávání, pedagogickou dokumentaci, vnitřní řád, plánování, prostředí a pracovníky střediska volného času. Nakonec jsem charakterizovala mladší školní věk, jeho specifika v motorickém, kognitivním, emočním a sociálním vývoji.

V rámci zpracovávání bakalářské práce jsem docházela do Střediska volného času Mozaika v Poličce. V osmi nejnavštěvovanějších kroužcích, a to *Pletky s opletky*, *Keramika*, *Šachy*, *Aerobic*, *Karate*, *Klub leteckých modelářů*, *Florbal*, *Kutilové*, jsem dětem rozdala dotazník, pomocí něž jsem chtěla zjistit vztah dětí k zájmovým kroužkům a k zájmovým aktivitám ve Středisku volného času Mozaika. Dotazník vyplnilo 103 dětí. Průzkum ukázal, že děti velice kladně hodnotí zájmové kroužky, což je velmi pozitivní zjištění.

Domnívám se, že by tato bakalářská práce mohla být přínosem pro střediska volného času. Vedoucí zájmových kroužků by určitě ocenili, že děti mají kladný vztah k zájmovým kroužkům. Tato práce by také mohla inspirovat rodiče dětí, které navštěvují zájmové kroužky. V mnohých případech se totiž ukáže, že některé dítě má talent k určité činnosti a může to ovlivnit jeho budoucí výběr školy a poté i povolání.

Seznam použité literatury a pramenů

BLÁHA, Václav. *Výchova mimo vyučování na základních školách*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

FILIPCOVÁ, Blanka. *Člověk, práce, volný čas*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, Bedřich a kol. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1.

CHRÁSKA Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-030-1.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika voľného času. Výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstve UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9.

KURIC, Jozef a kol. *Vývojová psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963.

LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0098-7.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-195-X.

MATĚJČEK, Zdeněk, POKORNÁ, Marie. *Radosti a strasti*. Jinočany: nakladatelství H+H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina, HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, HRDLIČKOVÁ, Vlasta, PAVLÍKOVÁ, Anna. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

SPOUSTA, Vladimír a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

ŠPIČÁK, Jiljí. *Teorie a metodika výchovy mimo vyučování pro vychovatele v domovech mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1990.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Středisko volného času Mozaika Polička [online]. © 2007. [cit. 2013-04-12] Dostupné z: <http://www.mozaika-policka.cz>

Seznam příloh

Příloha 1 Dotazník

Příloha 2 ŠVP Střediska volného času Mozaika

Příloha 1

Dotazník

Milí žáci,

jsem v posledním ročníku pedagogické fakulty. Tento dotazník bude použit jako podklad pro zpracování bakalářské práce, která zkoumá vztah dětí mladšího školního věku k zájmovým aktivitám, zejména k zájmovým kroužkům. Dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujte.

Moc děkuji za vyplnění.

Kamila Lopourová

Jsem: chlapec dívka

1. Jaký zájmový kroužek ve Středisku volného času Mozaika navštěvuješ?
 - a) Pletky s opletky
 - b) Keramika
 - c) Šachy
 - d) Aerobic
 - e) Karate
 - f) Klub leteckých modelářů
 - g) Florbal
 - h) Kutilové

2. Ohodnot' kroužek známkou od 1 do 5, kdy číslo 1 znamená nejlepší hodnocení.
.....

3. Co se ti na kroužku nejvíc líbí? Vyber pouze jednu možnost.
 - a) milý vedoucí
 - b) samostatná tvorba
 - c) získání nových dovedností
 - d) poznání nových kamarádů

- e) zábava
- f) příjemné prostředí

4. Vybrali ti kroužek rodiče, nebo ses rozhodl sám?

- a) rodiče
- b) sám

5. Navštěvuješ i jiné kroužky mimo SVČ Mozaika?

- a) ano
- b) ne

6. Jestliže ano, tak jaké a kde?

.....
.....

7. Myslíš si, že SVČ Mozaika nabízí dostatečné množství aktivit pro děti?

- a) ano
- b) ne

8. Zúčastňuješ se akcí, které SVČ Mozaika pořádá?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

Příloha 2

ŠVP Střediska volného času Mozaika

Tento školní vzdělávací program je přístupný v ředitelně ve středisku volného času Mozaika, nebo je online dostupný na <http://www.mozaika-policka.cz>.

Středisko volného času Mozaika je příspěvkovou organizací pro zájmové vzdělávání zřízené Městem Polička ke dni 1. 1. 2003.

SVČ poskytuje cenově i časově dostupnou službu, která je založena na rovném přístupu každého občana ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, národnosti, pohlaví, zdravotního stavu, či jiného postavení občana.

Zájmové vzdělávání je uskutečňováno v souladu s Vyhláškou č.74/2005 o zájmovém vzdělávání.

V našem pojetí je SVČ místem, které klienty motivuje a podporuje k aktivnímu trávení volného času. Charakter činnosti pak má v klientech mimo jiné podporovat pocit bezpečí a úspěšnosti, možnost pozitivního prožívání, získání zdravého sebevědomí, rozvíjení kritického myšlení a schopnost sebehodnocení.

Naší prvořadou ambicí je proměnit SVČ v prostředí, kam klienti chodí rádi - vstřícné, příjemné a podněcující, kde existuje vzájemná důvěra a prostor pro vlastní iniciativu. Prostedí, kde ke klientům přistupujeme individuálně, kde přihlížíme na to, že u některých dětí se mentální a jiné funkce rozvíjí nestejně rychle, že děti používají různé druhy inteligence k tomu, aby se něco naučily. A proto to, co se mají naučit, je jim zprostředkované tak, aby měly možnost to uchopit svým způsobem, svým tempem, svojí logickou dostupností.

Délka zájmového vzdělávání

Délka trvání příležitostných akcí je dána náplní akce a je přizpůsobena podle zkušeností a požadavkům klientů. Je přihlíženo ke zpětné vazbě účastníků akcí.

Zájmové kroužky probíhají každý školní rok od října do konce května. Kopaná, karate a začínají již v září a končí v poslední týden v červnu.

Kurzy jsou většinou tříměsíční, v případě zájmu klientů organizujeme kurzy pro pokročilé, navazující na kurzy pro začátečníky.

Tábory jsou organizovány v průběhu jarních a letních prázdnin. Délka trvání je většinou od 5 do 14 dní.

Formy vzdělávání

Formy vzdělávání vychází z vyhlášky 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání a ze Školského zákona.

- příležitostně výchovná, vzdělávací, zájmová a tematicky rekreační činnost nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost
- pravidelná výchovná, vzdělávací a zájmová činnost (zájmové kroužky, kluby kurzy)
- táborová činnosti a další činnost spojená s pobytem jak v místech, kde SVČ vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání SVČ, tak i mimo tato místa
- osvětová činnost včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a vedení k prevenci sociálně patologických jevů
- individuální práce, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů
- otevřená nabídka spontánních činností (otevřený klub)
- péči o nadané děti, žáky a studenty prostřednictvím vzdělávacích programů, kurzů
- soutěže a přehlídky dětí a žáků, a to ve spolupráci se školami a dalšími institucemi

Obsah a časový plán

a) Příležitostné vzdělávání a výchova

Akce pro širokou veřejnost, soutěže, přehlídky, přednášky, klubové večery, diskotéky. Pro soutěže nevyhlášené MŠMT zpracovává pověřený pracovník časový harmonogram ve spolupráci se školními sportovními kluby. Evidence je vedena v PC ve společném přehledu akcí. Nabídku akcí zpracováváme průběžně a propagaci zajišťuje pracovník PR.

b) Pravidelná zájmová, výchovná a vzdělávací činnost

Zájmové kroužky a kurzy. Převážná většina ZK probíhá od října do konce května. Kurzy jsou převážně tříměsíční, v případě zájmu se pořádají kurzy pokračující.

c) Tábory

Nabídku letních táborů zpracováváme každoročně v lednu. Program tábora si sestavuje každý hlavní vedoucí tábora sám za pomoci oddílových vedoucích. Také nabízíme jarní a zimní vícedenní pobytové akce.

d) Osvětová činnost

Preventivní programy: jsou nabízeny v průběhu celého školního roku podle požadavků škol a aktuálnosti.

Akreditované akce: SVC Mozaika má akreditaci vzdělávací instituce, ale v současné době nerealizuje žádné akreditované programy.

e) Individuální práce

Individuální práce je uskutečňována ve všech zájmových kroužcích. Talentovaným dětem jsou přizpůsobeny plány práce zájmových kroužků tak, aby se i nadále mohl rozvíjet jejich talent. Dětem hendikepovaným je poskytnuta možnost navštěvovat ZK a akce za doprovodu rodinného zástupce.

f) Spontánní aktivity

Probíhají v Klubu pro náctileté. Činnost v něm probíhá podle daného řádu. Otevřen je pondělí až čtvrtek od 13,00 do 17,00 hodin.

Volně přístupné PC jsou k dispozici od 12,00 hodin na chodbě v prvním patře.

g) Soutěže

Sportovní soutěže pořádáme ve spolupráci s Asociací školních sportovních klubů. Převážná většina sportovních i přírodovědných soutěží je postupová a organizují se podle předem dohodnutého harmonogramu. Rozhodčí jsou zajišťováni z řad pedagogů. Obsah zájmového vzdělávání je závislý na potřebách veřejnosti, materiálních podmínkách zařízení a odbornosti pedagogických pracovníků.

Podmínky přijímání účastníků

O přijetí účastníka do zájmového vzdělávání je rozhodnuto podle volné kapacity, podle věku.

- Do zájmových kroužků, kurzů závazná přihláška a platba.
- Na tábory závazná přihláška, potvrzení o bezinfekčnosti a lékařský posudek a platba.

- Na celodenní akce – návratka.
- Na příležitostné akce s omezeným počtem míst – zapsání do seznamu.

V případě přijetí se na účastníka vztahují veškerá práva a povinnosti podle platných právních předpisů.

Přihláška je platným dokumentem školského zařízení, osobní data dětí, žáků a studentů se zapisují do školní matriky, osobní data ostatních účastníků do evidence vedené ve shodném rozsahu.

Výše úplaty za zájmové vzdělávání na dané období a její splatnost se řídí příslušnou vnitřní směrnicí.

Klienti mají možnost přihlásit se na všechny činnosti přímo v SVC nebo ON-LINE.

Průběh a ukončení vzdělávání

Průběh zájmového vzdělávání v SVC je stanoven specificky pro jednotlivé formy činnosti, o kterých je účastník vždy předem informován. Ukončení zájmového vzdělávání:

- Při absolvování zájmového kroužku klientům doklad o absolvování nevydáváme.
- Při absolvování kurzu a akreditovaného vzdělávacího programu klienti dostávají
- osvědčení.
- V případě, že ukončené zájmové vzdělávání má vliv na přijetí na střední a jinou
- školu, může ředitelka takový doklad vystavit.

Materiální podmínky

Budova SVC je situována téměř v centru města. Zařízení je dobře dostupné ze všech základních a středních škol. Z okrajových částí města je doba dopravy asi 15 minut pěší chůzí. SVC disponuje malým sálem pro pohybové aktivity, keramickou a výtvarnou dílnou, klubovnou, kuchyní, klubovnou pro spontánní aktivity, dvěma kanceláři a ředitelnu. Odloučené pracoviště dopravního hřiště se nachází na adrese Švermova 401, Polička.

Jako problém vidíme to, že naše zařízení není bezbariérové pro tělesně postižené klienty. Na druhou stranu je ve městě několik organizací, které se specializují na volnočasové aktivity pro tyto osoby.

Podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví

Prostory SVC a ostatní využívané prostory pro činnost odpovídají požadavkům dle Vyhlášky ministerstva zdravotnictví č.410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení. Pro SVC je vypracován provozní řád, požární směrnice a evakuační plán.

Všechny prostory SVČ jsou z hlediska BOZP a PO kontrolovány 1x ročně externím bezpečnostní technikou a průběžně kontrolovány pověřeným pracovníkem SVČ.

Ve všech prostorách je zákaz kouření, požívání alkoholických nápojů a psychotropních látek. Účastníci jsou rovněž chráněni před případným násilným chováním, šikanou a dalšími sociálně patologickými jevy školeným personálem.

Pracovníci SVČ jsou povinni počínat si tak, aby předcházeli škodám na majetku a zdraví a případným úrazům dětí a pracovníků. Zjištěné závady v prostorách domu, které by mohly ohrozit zdraví nebo život, jsou pracovníci povinni ihned odstranit podle svých možností, popřípadě udělat taková opatření, aby zabránil úrazu. Tyto zjištěné skutečnosti neprodleně ohlásí ředitelce SVČ.

Pracovníci jsou povinni poučit všechny účastníky činnosti před jejím zahájením o dodržování hygienických zásad a bezpečnosti zdraví při práci, o požární prevenci a poskytování první pomoci. K poskytnutí první pomoci je v kuchyňce umístěna lékárnička. Pro zajištění zdravotní služby na akcích, táborech a soutěžích je k dispozici lékárnička přenosná. Úrazy zapisují interní pracovníci neprodleně do knihy úrazů a vypracují záznam o úrazu. V případě potřeby vyřídí všechny náležitosti s pojišťovnou. Úrazy hlásí ředitelce. Pro speciální pracovny v budově SVČ jsou zpracovány provozní řády. Směrnice mající vztah k pracovišti jako celku jsou umístěny na přehledném a viditelném místě na chodbě. Jedno náhradní kompletní paré těchto předpisů je uloženo u ředitelky. Pořádání pobytových akcí a táborů se řídí Vyhláškou o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. V SVČ jsou vytvořeny dobré psychosociální podmínky. Účastníci činnosti se pohybují v přátelském přijímajícím prostředí. Činnost vychází ze zájmů účastníků a je přiměřená jejich věku a schopnostem. Je respektována individualita účastníků a vhodnou motivací a zpětnou vazbou je poskytována příležitost k jejich osobnostnímu rozvoji.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kamila Lopourová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Vztah dětí mladšího školního věku k aktivitám ve středisku volného času (se zaměřením na zájmové kroužky)
Název v angličtině:	Relationship children of younger school age to activities at the leisure centre (focusing on hobby group)
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá vztahem dětí k zájmovým aktivitám, zejména k zájmovým kroužkům. Cílem mé práce je charakterizovat vztah dětí k aktivitám nabízeným ve Středisku volného času Mozaika. Práce je členěna na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část byla zpracovaná za pomoci odborné literatury a vymezuje pojmy volný čas, zájmy, zájmová činnost, střediska pro volný čas dětí a mládeže, mladší školní věk. Praktická část pomocí dotazníků zjišťovala, jak děti hodnotí zájmové kroužky, které navštěvují ve Středisku volného času Mozaika.

Klíčová slova:	volný čas, zájmy, zájmová činnost, zájmový kroužek, střediska volného času dětí a mládeže, mladší školní věk
Anotace v angličtině:	Bachalors degree is dealing with the relationship of children to hobby activities, especially to hobby group. Target of my work is to characterize relationship of children to activities which are offered at the Leisure centre Mozaika. Work is divided in two parts – theoretical and practical. Theoretical work was worked out with the help of specific literature and it defines concepts free time, hobbies, hobby activity, leisure centres for children and youth, younger school age. Practical part investigated by help of questionnaires, how children evaluate hobby groups which they visit at the Leisure centre Mozaika.
Klíčová slova v angličtině:	free time, hobbies, hobby activity, hobby group, leisure centres of children and youth, younger school age
Rozsah práce:	52 stran
Jazyk práce:	Český jazyk
Citační norma:	ISO 690